ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган

№ 186 (8. 128) ◆ 1992 йил ◆ 22 сентябрь, сешанба ◆ Нархи 2 сўм.

ЯНГИ МАВЗЕДАГИ БИРИНЧИ УЙ

ҲОЗИРГИ кунда шаҳримиз ҳам энига, ҳам бўйига ўсиб бормоқда. Пойтахт ҳудудида янги-янги даҳа ва мавзелар қурилмоқда. Ана шундай мавзеларнинг бири Чилонзор районида қад ростлади. Бу «Изза» мавзеси деб номланадиган бўлди.

Яқинда режа бўйича мавзенинг биринчи уйида қурилиш-тиклаш ишлари бошланиб кетган эди. Бу ишни Тошкент қурилиш бош бошқармасига қарашли йирик ҳажмли тажриба уйсозлик комбинатининг 3-қурилиш бошқармаси қурувчи азаматлари ўз зиммасига олишганди.

Айни пайтда 90 хонадонга мўлжалланган бу бинонинг 9-қаватида қурилиш-тиклаш ишлари жадал суръатларда олиб борилмоқда. Мазкур уйда тиклаш ишлари тугагандан кейин бино ичига сантехника ва бошқа жиҳозларни ўрнатиш ишлари олиб борилади. Буни «Узсантехгазмонтаж» ҳамда «Узэлектромонтаж» трестлари ишчилари амалга ошириши мўлжалланган.

Хуллас, қурувчилар бу турар жойнинг калитларини хонадон эгаларига шу йилнинг октябрь ойида топширмоқчи.

Ғани ЕСЕНОВ.

ҲАМКОРЛИКНИНГ АЛП УФҚЛАРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ АВСТРИЯ РЕСПУБЛИКАСИГА ТАШРИФИ ЯКУНЛАРИГА ДОИР

СУРАТДА: Австрия Республикаси Федерал канцлери Франц Враницкий билан суҳбат. Р. ҒАФУРОВ олган сурат.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг Австрия Республикасига уч кунлик амалий ташрифи дақиқаларигача ҳисоблаб қўйилган эди. Бу ташриф самарали, ғоят қизиқарли ўтди ва 20 сентябрь куни тугади. Ҳозир ишонч билан айтиш мумкинки, Ўрта Осиёдаги ёш мустақил республиканинг Ғарбий Европада янги ишончли ҳамкори пайдо бўлди.

Маълумки, Ислом Каримов номига хорижий мамлакатларга ташриф буюриш тўғрисидаги таклифлар тез-тез келиб турибди. Шунга қарамай, шу сентябрь кунларида Австрияга бориш нега афзал кўрилди?

Биринчи навбатда Австрия бой маданий меросга эга бўлган мамлакат сифатидагина эмас, шу билан бирга тинчлик, ҳамкорлик ва яхши қўшничиликнинг доимий тарафдори бўлган мамлакат сифатида халқаро майдонда катта обрў қозонган. Айни шу қоидалар ҳозир Ўзбекистон ташқи сиёсатининг асосини ташкил этади. Европанинг марказида жойлашган бу мамлакатнинг тажрибаси биз учун фойдали бўлиши шубҳасиздир.

Вена-Швехат аэропортида Ўзбекистон делегациясининг тантанали кутиб олингани, Ислом Каримовнинг Австрия Республикасининг Федерал канцлери Ф. Враницкий ва Федерал Президент Т. Клестиль билан ошкора, дўстона суҳбатлари шу мамлакат сиёсат ва савдо-саноат доираларининг мустақил Ўзбекистонга зўр қизиқиш билан қараётганидан далолат беради.

Ўзбекистон Президенти Австрия Республикаси раҳбарияти билан учрашув чоғида икки томонлама, ўзаро манфаатли муносабатларнинг кўпгина масалаларига тўхталиб ўтганлигини таъкидлаш зарур. Австрия сармояларини жалб этишдан, саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришида унинг илғор технологияларини қўлланишдан Ўзбекистон манфаатдор эканлиги таъкидлаб ўтилди. Бу Ўзбекистон илтимосчига айланиб қолди, деган гап эмас. Ёш республика ҳукумати Австрия фирмалари ва компанияларининг салмоқли кредитларига кафолат беради.

Яна бир муҳим жиҳати. Австрия Республикасининг Федерал канцлери Франц Враницкий Ўрта Осиё минтақасида юз бераётган воқеаларни диққат билан кузатиб бормоқда. У ҳозирги вақтда Ўзбекистонда ҳаёт меъёрига айланиб қолган сиёсий ва иқтисодий барқарорликни таъминлашда Ислом Каримовнинг тутган ўрнини алоҳида таъкидлаб ўтди. У миллатлараро можароларнинг олдини олишда республика раҳбарининг тинчлик ўрнатишга қаратилган фаолиятига юқори баҳо берди.

Юқори мансабли меҳмонга бундай муносабат икки томонлама музокараларга ҳам таъсир қилмай қолмади. Австрия Ўзбекистонга юз минг тонна гўшт ва 300 минг тонна сут маҳсулотлари етказиб беришдан ташқари, Ўзбекистоннинг қайта ишлаш саноатига, қўшма корхоналарнинг кенг тармоғини барпо этишга катта сармоя сарфлашга ҳам тайёрдир. Ўзбекистон раҳбарининг бозор иқтисодиёти, менежмент, маркетинг соҳасидаги Австриянинг етакчи профессорлари ва муаллимларини Ўзбекистонга юбориш тўғрисидаги таклифини Федерал канцлер самимий қўллаб-қувватлади.

Тўла ҳамжиҳатлик ва манфаатларнинг муштараклиги — ташрифнинг бош мавзуи ана шундай. Ташрифнинг катта қисмини Ислом Каримов Австрия тажрибасини ўрганишга, банк эгалари ва ишбилармонлар билан учрашувга бағишлади.

И. А. Каримов Австрия Республикасидаги етакчи фирмалар, концернлар ва банкларнинг раҳбарлари ҳузурида сўзга чиқиб, бозор муносабатларига ўтишда Ўзбекистон раҳбарияти тутган йўлни аниқ баён қилиб берди.

Ислом Каримов Ўрта Осиёдаги энг қудратли республикалардан биридаги ижтимоий-иқтисодий вазиятни қисқача тавсифлаб, савдо ва биргаликдаги ишлаб чиқариш фаолияти минтақада яшовчи халқлар алоқаларининг тарихий таркиб топган шакли эканлигини, у ижтимоий меҳнат тақсимоти, табиат ресурсларининг қандайлиги ва ишлаб чиқаришни ихтисослаштиришнинг хусусиятлари билан боғлиқлигини таъкидлаб ўтди. Ўзбекистонда хом-ашё ва ишлаб чиқариш базаси етарли даражада мустаҳкам бўлиб, бу ерда ривожланган хорижий мамлакатлар билан ўзаро манфаатли ҳамкорлик учун эндиликда ҳуқуқий асослар вужудга келтирилган.

Ғарбий Европадаги ишбилармонлар учун Ўзбекистон Республикаси билан ҳамкорлик қилишда нималар айниқса жозибалидир. Ислом Каримов бешта муҳим жиҳатга тўхталиб ўтди.

Биринчидан, Ўзбекистон Парламенти қабул қилган барча ҳужжатлар халқаро иқтисодий ҳуқуқнинг умумэътироф этган меъёрлари ва қоидаларига таянади. Бу эса мустақил республиканинг жаҳон иқтисодий ҳамжамиятига тўла ҳуқуқли равишда қўшилиши учун кафолатдир.

Иккинчидан, барча қонунларда иқтисодий муносабатларни мафкурадан холи қилиш кўзда тутилган. Республикада мулкчиликнинг у ёки бу шаклига нисбатан ғаразли қарашлар йўқ. Корхоналарнинг барча турлари, шу жумладан хорижий сармоя иштирокидаги хусусий корхоналар учун эркин ва самарали иш олиб бориш имкониятлари яратилган. Хорижий сармояларни рағбатлантириш тўғрисида қабул қилинган ҳужжатга мувофиқ хорижий ишбилармонларга биноларни, иморатларни ва машина-ускуналарни мулк қилиб сотиб олиш ҳуқуқи берилган.

Учинчидан, халқаро савдо-сотиқ — бозорни моллар билан тўлдиришнинг, шунингдек рақобатнинг сифат жиҳатидан янги даражасини вужудга келтиришнинг бевосита йўлидир.

Тўртинчидан, хорижий сармоя эгалари учун имтиёзли солиқ тартиби жорий этилган. Масалан, хорижий сармоя сарфланган корхона дастлабки фойда олинган пайтдан бошлаб икки йилгача солиқ тўлашдан озод қилинади.

Бешинчидан, республика миллий суғурта жамғармасини барпо этмоқда, унинг асосий мақсади хорижий сармоя эгаларига кафолат беришдан иборат.

Ислом Каримовнинг бу нутқи Австрия ишбилармонларида катта қизиқиш уйғотди. Фикрлашув чоғида пахта ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш, қишлоқ хўжалик техникасини ишлаб чиқариш, тайёр маҳсулотлар чиқариш, қўшма корхоналарда ишлаш учун мутахассислар тайёрлаш каби муҳим тармоқларда ҳамкорлик қилиш мақсадга мувофиқ деб топилди.

Муҳокама қилинган бир қанча масалалар юзасидан ҳужжатлар имзоланди. Сарфланган сармояларни ўзаро ҳимоя қилиш тўғрисидаги шартнома ана шундай ҳужжатларнинг энг муҳимидир.

...Учрашувлар, суҳбатлар, сафарлар Ўзбекистон Республикаси делегациясининг уч кунлик ташрифи режаларида жуда кўп эди. Меҳмонлар Австрия Республикаси парламентида бўлдилар, улар Вена ҳокимиятида қабул қилинди, Австрия Императорларининг ёзги боргоҳи Шчем-брунн қасрини бориб кўрдилар, жаҳонга машҳур «Филипс» компаниясининг фаолияти билан танишдилар. Буларнинг ҳаммаси ташрифнинг аниқ риоя этилган тартибида кўзда тутилган эди. Лекин, чамаси энг муҳими шундаки, бадавлат ва гуллаб-яшнаётган Австриядагилар ёш мустақил республика билан ўзаро манфаатли асосда ҳамкорлик қилиш фойдали ва истиқболли эканини тушундилар.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ АВСТРИЯ РЕСПУБЛИКАСИГА АМАЛИЙ ТАШРИФИ ЯКУНЛАРИ ТЎҒРИСИДА

АХБОРОТ

Австрия Республикаси Федерал Канцлери Франц Враницкийнинг таклифига биноан Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. Каримов 1992 йил 18-20 сентябрь кунлари Австрияга амалий ташриф буюрди.

18 сентябрь куни Венада Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримов Австрия Республикасининг Федерал Президенти Т. Клестиль билан учрашди. Икки раҳбар Ўзбекистон-Австрия муносабатлари хусусида ва иккала томонни қизиқтирувчи халқаро муаммолар юзасидан фикрлашиб олдилар.

И. А. Каримов Австрия Республикасининг Федерал канцлери Ф. Враницкий, Австрия Республикаси миллат мажлисининг раиси Х. Фишер билан учрашувлар ва музокаралар ўтказди.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти Вена ўлкаси ҳукуматининг бошлиғи — Вена шаҳрининг ҳокими, қуйи Австрия ўлкаси ҳукуматининг бошлиғи — Дюрнштайн шаҳрининг ҳокими ҳамда Австрия савдо-саноат доираларининг вакиллари билан ҳам учрашди. Ҳамма жойда у самимий ва шодиёна кутиб олинди.

Ўзбекистон ва Австрия раҳбарларининг фикрича, Ўзбекистон-Австрия муносабатлари масалалари юзасидан ўтказилган фикрлашувлар жуда фойдали бўлди. Иккала томон олий даражадаги Ўзбекистон-Австрия учрашуви Ўзбекистон Республикаси билан Австрия Республикаси ўртасидаги давлатлараро муносабатларни қарор топтиришнинг муҳим босқичини бошлаб беради, — деган якдил бир фикрни айтишди. Бу эса иккала мамлакат халқларининг туб манфаати ва орзу-умидларига мос келади.

Иккала томон шуни билдирадики, Ўзбекистон Республикаси ва Австрия Республикаси давлатлараро алоқанинг ҳаммабоп қоидалари: мустақилликни ва ҳудудий яхлитликни ўзаро ҳурмат қилиш, бир-бирининг ички ишларига аралашмаслик, тенглик ва ўзаро манфаатли ҳамкорлик асосида ўзаро муносабатларни ривожлантиравередилар.

Австрия томони музокаралар чоғида Ўзбекистон Республикасининг Европада хавфсизлик ва ҳамкорликка бағишланган кенгаш қоидаларига содиқлигини ва мазкур кенгашдаги иштирокини, Ўзбекистон халқларининг мустақилликни мустаҳкамлаш, барқарорликни сақлаб қолиш ҳамда ижтимоий-иқтисодий тараққиётни жадаллаштириш, ҳуқуқий халқчил давлат барпо этиш учун зарур шарт-шароитларни таъминлаш муддаосини ва шу борадаги қатъиятини қўллаб-қувватлашини изҳор қилди.

Иккала давлатнинг раҳбарлари Марказий Европадаги, МДҲдаги ва Ўрта Осиё минтақасидаги вазиятни атрофлича таҳлил этдилар. Югославиядаги, Кавказортидаги, Афғонистондаги ва Тожикистон Республикасидаги воқеаларга алоҳида эътибор берилди. Томонлар мазкур минтақалардаги қуролли можароларни сиёсий воситалар билан бартараф этишга эришиш учун жаҳон ҳамжамияти вазминлик билан самарали чора-тадбирларни кўриши зарурлигини таъкидладилар, ижтимоий гуруҳлар ўртасида бундан буёнги қарама-қаршилик ва адоватнинг авж олиши мазкур минтақалар халқларининг тақдирларини учун олдиндан айтиб бўлмайдиган хатарли оқибатларга олиб бориш хавфини туғдиради, деган фикрга келдилар.

Томонлар икки томонлама муносабат масалалари ва ўзаро диққатга сазовор бўлган халқаро муаммолар юзасидан ахборот айирбошлаш ҳамда фикрлашиб туриш фойдали бўлади деб ҳисоблайдилар. Улар бундан буён ҳам алоқа боғлаб туриш ҳамда дунёда ва унинг айрим минтақаларида вужудга келаётган вазият хусусида нуқтаи назарлари ҳақида ўз вақтида бир-бирларига ахборот бериш тўғрисида келишиб олдилар.

Савдо-саноат доираларининг намояндалари билан самарали музокаралар бўлиб ўтди. Бу музокараларда иккала давлат ўртасида кенг миқёсда мол айирбошлаш, халқ хўжалигининг устивор тармоқларида қўшма корхоналар барпо этиш, молия, менежмент соҳаларида мутахассислар тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш, профессор, муаллимларни бир-бирларига юбориб туриш ва сайру саёҳатни ривожлантириш имкониятлари, аниқ шакллари ва йўналишлари муҳокама қилинди.

Ташриф давомида Ўзбекистон Республикаси билан Австрия Республикаси ўртасида сарфланган сармояни ўзаро ҳимоя қилиш тўғрисидаги шартнома дастлабки тарзда имзоланди.

Томонлар савдо-иқтисодий ҳамкорлик тўғрисида иккала ҳукумат ўртасида битим, аниқ лойиҳаларни пул билан таъминлаш ва улар учун қарз бериш тўғрисидаги кафолатлар ҳақида битим ва ҳаво қатнови тўғрисида битим тузиш юзасидан бошланган ишни давом эттириш хусусида келишиб олдилар.

Иккала томон икки мамлакат раҳбарлари ўртасидаги алоқа ва мулоқотга катта аҳамият бердилар ва бу алоқа ҳамда мулоқотни бундан буён ҳам давом эттириш ниятидадирлар.

Президент И. А. Каримов Австрия Республикасининг Федерал Президенти Т. Клестиль ва Федерал Канцлер Ф. Враницкийга Ўзбекистон Республикасига расмий ташриф буюриш тўғрисида таклифнома топширди.

Австрия томони таклифномани миннатдорлик билан қабул этди. Ташрифларнинг вақти дипломатия йўли орқали кейинчалик келишиб олинади.

Вена,
1992 йил 20 сентябрь.

Шароф Рашидов номли жамғарма

ЎЗБЕКИСТОНГА чорак аср мобайнида раҳбарлик қилган Шароф Рашидов атоқли адиб ва катта давлат арбоби сифатида бутун Шарққа танилган эди. Қайта қуриш «қатағони» йилларида унинг номини ҳеч бир асоссиз равишда қоралашга уриндилар. Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг қатъияти туфайли Ш. Рашидов шахси ва фаолиятига ҳаққоний баҳо берилди. Ш. Рашидовнинг 75 йиллигини муносиб тарзда нишонлаш юзасидан ҳукумат комиссияси тузилди. Кўпдан-кўп меҳнат жамоалари ва таниқли кишиларнинг хоҳиш-истагига кўра комиссия қарорига биноан республикада Ш. Рашидов номли жамғарма ташкил этилди.

Жамғарма Низомини рўйхатга олган Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги гувоҳномасида шундай қайд этилади: Шароф Рашидов номли жамғарманинг мақсади Ўзбекистонда илму маърифатни ривожлантириш, умуминсоний қадриятларни тиклаш, иқтидорли ёшларни тарбиялаш ва рағбатлантириш, фан-техника, маданиятни тараққий эттиришдан иборат. Табиат муҳофазаси, тарихий, маданий ёдгорликларимизни асраш, адабиёт-санъат вакилларини муносиб даражада рағбатлантириш, жаҳоний фан ва амалиёт ютуқларини жорий қилиш, бой маданий меросимизни тадқиқ этиш, пешқадам ўқувчи ва талабаларга моддий ёрдам бериш, замонавий билим масканлари очиш каби тадбирлар ўтказилади.

Ш. Рашидов номли жамғарма очиқ тусдаги жамоат ташкилоти бўлиб, ошкора фаолият кўрсатади. Унга саналган вазифаларни бажаришга ҳисса қўшиш истагида бўлган, бу саховатли тадбирларни Шароф Рашидов номидан амалга ошириш муддаосига қўшилган барча корхоналар, хўжаликлар, ташкилотлар, янги тузилган иқтисодий бирикмаларнинг меҳнат жамоалари, барча фуқаролар хайрия йўсинида ҳисса қўшишлари мумкин.

Жамғарманинг банк ҳисоби: сўмлар учун — Ўзбекистон Республикаси марказий банки Тошкент шаҳар операция бошқармасининг ҳисоб марказида рақами 000700825, код рақами 172682116; валюта учун — Ўзбекистон Республикаси ташқи иқтисодий фаолият банкида рақами (93780090) 001.

* *Газетанинг шу сонига*

ТОШКЕНТДАН ЎРИМЧИГА—ПОЕЗДДА!

25 сентябрь куни Тошкентдан Хитойнинг Шинжонг-Уйғур мухтор ноҳияси марказн — Ўримчига мунтазам темир йўл қатнови бошланади. Ҳар ҳафта жума кунлари республика пойтахтининг Марказий вокзалидан йўловчиларни тўппа-тўғри Хитой Халқ Республикасига олиб борадиган иккита вагон йўлга чиқади.

Республикамизнинг минглаб аҳолиси бу воқеани орзиқиб кутган эди. Чунки Шинжонг-Уйғур мухтор ноҳиясида кўпгина ўзбекистонликларнинг қариндошлари ва дўстлари яшайдилар. Савдо-сотиқнинг ва саёҳатчиликнинг кенг миқёсда ривожланиши ҳам кўпдан-кўп ишбилармонлар ва сайёҳларни Ўримчига боришга қизиқтиради.

Жума кунлари вагонлар Москва вақти билан 8.45 минутда жўнайди. Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигининг фуқаролари учун чипта ҳақи — 17,5 АҚШ доллари — 2228 сўм, чет эл фуқаролари учун 22,5 доллар ва 1728 сўм. Вагонлар Олмаота орқали ўтади.

(ЎзА мухбири).

«Орзу» чарм-атторлик ва спорт буюмлари ишлаб чиқариш бирлашмасида кўплаб меҳнат илғорлари ишлашади. Шуларнинг ичида айниқса Феруза Собирова мақтовга сазовордир. Нимага деганда у кейинги вақтларда замонавий кийимларни моделлашда анча муваффақиятларга эришди.

СУРАТДА: Феруза Собирова иш устида.

Андрей Пишненко сурати.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

⊙ Самарқандда «Меъморчилик ёдгорликларини қайта тиклаш-таъмирлашда ишлатиладиган янги материаллар» мавзуига бағишланган иккинчи халқаро илмий-техник анжуман якунланди. Анжуманда Москва, Санкт-Петербург, Олмаота, Одесса шаҳарлари ҳамда бошқа хорижий мамлакатлардан келган олимлар ва мутахассислар қатнашиб, Самарқанддаги ноёб обидаларнинг аҳволини ўргандилар, ёдгорликларни сақлаш юзасидан таклиф ва мулоҳазаларини айтдилар.

⊙ Тошкент Давлат иқтисодиёт университетида диплом ишлари биринчи бор инглиз тилида ҳимоя қилинди. Халқаро иқтисодий муносабатлар бўйича бўлғуси мутахассисларнинг оппонентлари — Буюк Британиянинг Ноттингем шаҳридан келган сармоя мактабининг профессор ва ўқитувчилари бўлишди. Хориждан келган олимлар ва уларнинг ўзбек ҳамкасблари бўлғуси иқтисодчиларнинг диплом ишларига юксак баҳо бердилар.

⊙ Тошкентда кулолларнинг халқаро анжумани ўз ишини бошлади. Унда АҚШ, Англия, Германия, Канада ва Ўзбекистон усталари қатнашмоқдалар. Кулолларнинг халқаро бу анжумани бир ой давом этади.

⊙ Хоразм минтақалараро товар биржаси ўз фаолиятини бошлади. Биржа вилоятда товар бозорини тартибга келтириш, аҳолини ўзимизда ва хорижий элларда ишлаб чиқарилаётган зарур маҳсулотлар билан таъминлашга даъват этилган.

ҲАМДЎСТЛИКДА

⊙ Россия ҳукумати яқин кунлар ичида Канададан АҚШнинг 167,2 миллион доллари қийматидаги (келтириш нархи ҳам шу ҳисобга киради) 1 миллион тонна дон сотиб олиш тўғрисида келишувга эришиш ниятидадир. Россия ҳукумати раиси вазифасини бажарувчи Егор Гайдар имзо чеккан ҳужжатда ана шу ҳақда гап боради.

⊙ Ниёзқилич Нурқиличев Туркманистоннинг Россиядаги биринчи элчиси этиб тайинланди. У Кремлда вице-президент Александр Руцкойга ишонч ёрлиқларини топширди.

⊙ 21 сентябрдан бошлаб Беларусда валюталарнинг эркин савдоси бекор қилинди.

⊙ Москва маъмурлари сут ва нон нархини ҳозирги даражада сақлаб қолишга ҳаракат қилади ва бунинг учун шаҳар бюджетидан зарур бўлган молиявий дотация ажратади. Москва мэри Юрий Лужков ана шу ҳақда хабар қилди.

⊙ Озарбайжон Президенти А. Элчибейнинг сўзларига қараганда Тоғли Қорабоғдаги ҳар кунги уруш Арманистон ва Озарбайжонга 30 миллион сўмга тушмоқда. Озарбайжон қўшинларининг янги ҳужумидан сўнг Озарбайжон Президенти А. Элчибей Тоғли Қорабоғдаги арман кучларини ён босишга даъват этди. У айтдики, Тоғли Қорабоғда ярашишга эришиш мумкин, лекин бунинг учун арман кучлари ўзларини Озарбайжон қўшинлари қўмондонлиги остида деб тан олишлари керак.

ХОРИЖДА

⊙ Жакартада Жануби-Шарқий Осиё давлатлари уюшмаси парламентлараро ташкилотининг XIII Бош ассамблеяси ўз ишини бошлади.

⊙ БМТ Бош котиби Бутрос Гали Рейтер агентлигига агар оз миқдордаги миллатларнинг муаммолари ҳал қилинмайдиган бўлса шу аср охирига бориб 100, 200 эмас, балки 400 та давлат бўлишини айтди.

⊙ Пхеньяндан ажойиб хушхабар келди. Бу ерда таэквондонинг ИТФ тури бўйича ўтказилган жаҳон биринчилиги мусобақаларида Мустақил Ўзбекистон Республикасининг вакиллари муваффақиятли қатнашдилар. Улар фахрли тўртинчи ўринга муяссар бўлдилар. Шу ҳақдаги батафсил суҳбатни газетамизнинг келгуси сонида ўқийсиз.

** Ўзбекистон ва жаҳон*

МАҲСУЛОТЛАРИМИЗ— ДУНЁ БОЗОРИДА

ЎЗБЕКИСТОНИМИЗДА ишлаб чиқарилаётган маҳсулотларнинг жаҳон бозорига чиқиши ҳақида гап кетар экан, бу ўринда фаолият кўрсатаётган қўшма корхоналарнинг ҳиссаси каттадир. Чунки қўшма корхоналар асосан чет эллик ишбилармонлар билан тузилган бўлиб, маҳсулотларни ишлаб чиқаришдаги янгиликлар, техника ва технологиялар ҳамма-ҳаммаси жаҳон бозори талабига жавоб берадиган даражада бўлади.

Аммо, республикамизда бир неча йиллардан бери фаолият кўрсатиб келаётган халқимиз учун зарур халқ истеъмол молларини ишлаб чиқараётган корхона ва ташкилотлар борки, уларнинг маҳсулотлари ҳам жаҳон бозорида харидоргирдир.

Бунга кўплаб мисоллар келтирса бўлади. Масалан, пахта рамзи туширилган, кўзни қамаштирадиган чойнак-пиёлалар, лаганлар дунёнинг турли бозорларида сотилаяпти. «Шарқ гули» бадиий буюмлар бирлашмасининг сўзанаю палаклари бизнинг миллий урф-одатларимизга биноан тикилган бўлса ҳам хорижликлар зўр иштиёқ билан сотиб оладилар. «Усто» ишлаб чиқариш бирлашмасининг амалий санъат йўли билан тайёрланган турли ёдгорликлар, совға буюмлари ҳам бошқа маҳсулотлар қатори хорижликларнинг диққат-эътиборини ўзига тортади.

Ҳақиқатан диёримизда турли халқ истеъмоли буюмларини ишлаб чиқараётган кўплаб корхоналар ўз маҳсулотларини четга чиқармоқдалар. Лекин барибир қўшма корхоналар ҳақидаги фикримизни давом эттирсак. Ҳозирги кунда республикамизда рўйхатдан ўтган қўшма корхоналарнинг сони 300 дан ошиб кетди. Бу қўшма корхоналар асосан Италия, Болгария, Америка Қўшма Штатлари, Хитой, Афғонистон, Австрия, Корея, қўйингчи, 50 дан зиёд дунё мамлакатлари билан ҳамкорликда иш олиб бораяпти. Италиянинг «Олмароза» компанияси билан биргаликда тузилган «Совпластитал» корхонаси шулар жумласидандир. Бу корхонанинг маҳсулотлари дунёнинг ҳамма бурчакларига етиб борган десак, муболаға қилмаган бўлардик. Қўшма корхона маҳсулотлари ҳар йили Америка Қўшма Штатлари, Германия ва бошқа мамлакатларда бўладиган кўргазмаларда қатнашиб келаяпти. Унинг маҳсулотларини Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигининг ҳамма республикалари, бир сўз билан айтганда собиқ Иттифоқнинг Калининград шаҳридан тортиб то Владивостоккача бўлган ҳудудидаги ҳамма ерларда олишади.

— «Совпластитал» қўшма корхонаси ишчилари бу йил 8 ойлик режаларини муваффақият билан бажардилар, — дейди корхонанинг тижорат ишлар бўйича бош директор ўринбосари Ботир Халилов. — Бизда ишлаб чиқарилаётган халқ истеъмол буюмлари турлари бир неча баробарга кўпайди. Дастлабки иш бошлаган пайтимизда 10-15 хил маҳсулот ишлаб чиқарган бўлсак, ҳозирги кунда корхонада 60 хилга яқин истеъмол моллари ишлаб чиқарилмоқда. Корхонамизда сунъий гул ва дарахтлар, сантехника буюмлари ва бошқа маҳсулотлар ишлаб чиқариш учун янги цехлар ишга тушди. Ҳозирги қийинчиликларга қарамасдан Республика Мустақиллиги кунига бағишлаб корхона ўз маҳсулотларининг баҳосини яқинда 20 фоизга пасайтирди. Қўшма корхона харидорлари нафақат жумҳуриятимизда, балки хорижда ҳам бор. Италия, Англия, Жанубий Корея ва бошқа кўплаб мамлакатлар билан олди-сотди ишларини олиб бормоқдамиз. Айни кунларда Туркияда корхонамиз маҳсулотлари кўргазмада намойиш қилинмоқда.

— Мен бу корхонада анча йилдан бери ишлайман, — суҳбатга қўшилди корхона бўлинмаларидан бирининг бошлиғи Саида Турсунова. — Корхонамиз асосан Чоштепа кўчасида жойлашган. Мана ҳозир италияликлар билан иш олиб бориб, корхонамиз халқ талабига жавоб берадиган маҳсулотлар ишлаб чиқармоқда. 4 та катта цехимиз бор. Мен биринчи цехда ишлайман. Ишимиз асосан ойнага зеб бериш, унинг четига ҳар хил нақшинкор безаклар беришдан иборатдир.

— Мана бу олдимизда турган кўзгунинг ҳажми ва унинг четидаги жуда чиройли ишланган мослама пластмассадан тайёрланган бўлса ҳам маҳсулотни янада чиройли қилиб кўрсатаяпти. Бу буюмларнинг бозори чаққон бўлса керак?

— Ҳа, харидорлари жуда ҳам кўп. Ҳозирги замонавий уйларимизга бу кўзгуларимиз жуда ҳам мос тушади. Унинг бўялиши ҳам ҳар хил. Харидорларнинг дидига қараб, турли хилда ишлаб чиқараяпмиз. Шунинг учун биз иложи борича мижозларга мос келадиган мармар ва бошқа харидорларга ёқадиган рангларда безак бераяпмиз. Бизда нафақат сиз кўриб турган катта ҳажмдаги кўзгулар, балки кичик ҳажмдагилари ҳам чиқади. Ундан ташқари уй анжомлари, гул идишлар, қўғирчоқлар, стуллар ва бошқа жуда кўплаб маҳсулотларимиз бор-ки, уларни республикамиз ҳамда хорижий мамлакатларга юборамиз. Айни пайтда доим изланишда бўлиб; янги-янги маҳсулотлар турларини ишлаб чиқараяпмиз. Жумладан, яқинда «Экибана» маҳсулотини ишлаб чиқаришни йўлга қўйдик.

Кўпинча юртдошларимиз хориждан келтирилган маҳсулотларни кўриб, жуда чиройлигига, бежирим ва сифатлилигига қараб, «жуда зўр-ку» деб қўйишади. Лекин мана кўриб турибмизки, «Совпластитал»да ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар ҳам хорижий мамлакатларникидан ҳеч қолишмайди. Шунинг учун бугунги кунда корхона хорижий мамлакатлар билан шартномалар тузиб, келишилган ҳолда маҳсулотлар жўнатаяпти.

Ана шундай жаҳон бозори талабига жавоб берадиган маҳсулотлар ишлаб чиқараётган корхоналардан яна бири «Тошинтерм» Ўзбекистон — Хитой корхонасидир. Хорижий мамлакатлардан Ўзбекистонимизга ташриф буюрган сайёҳлар бу корхонанинг термосларини харид қилаётганликларининг бир неча марта гувоҳи бўлганмиз. Албатта, бу маҳсулотлар уларга ҳам маъқул бўлган. Иш бошлаганига ҳали кўп бўлмаган бу қўшма корхона жаҳон бозорига дадил қадамлар билан чиқиб бормоқда.

— Бизнинг қўшма корхона ишлаб чиқараётган маҳсулотлар асосан Россия, Украина ва бошқа Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига аъзо бўлган мустақил республикаларга жўнатилаяпти, — деди бизга жамоа директори Саид Султонов. — Ундан ташқари хорижий мамлакатларда ҳам мижозларимиз бор. Бу Афғонистон, Венгрия, Америка Қўшма Штатлари ва бошқа мамлакатлардир. Яна бизнинг маҳсулотимизни олишни истаган қатор мамлакатлар ҳам борки, улар билан шартномалар тузиш арафасидамиз. Булар Туркия, Покистон кабилардир. Ўйлайманки, бу мамлакатлар билан ҳам тезда олди-соттини йўлга қўйиб оламиз. Хорижий мамлакатлар билан бўлаётган савдо-сотиқ натижасида жумҳуриятимизга валюта тушумини кўпайтирамиз. Биз сўнгги вақтларда маҳсулотларимизни алмашиш усулида сотаяпмиз. Масалан, Афғонистонга термос сотиб, ўрнига ҳар хил сифатли, халқимизга маъқул бўладиган матолар олиб келиняпти. Чунки «Қизил тонг» тикув бирлашмасида биз асос солган кийим-кечак чиқарадиган янги қўшма корхона ишлаб турибди. Мақсадимиз мана шу янги қўшма корхонада сифатли кийим-кечакларни ишлаб чиқаришдир. Ундан ташқари Жанубий Корея, Япония мамлакатларидан ҳам матолар олиб келамиз.

Шу кунгача асосан икки хил термос ишлаб чиқарар эдик. Август ойидан бошлаб эса яна уч хил термос ишлаб чиқаришни бошладик. Яъни бу термосларимиз овқат, ичимликлар учун мосланган. Узоқ муддатга қаҳвани ҳам сақлаб турадиган термосларимиз бор. Уларнинг ҳажми ҳар хил. Икки ва бир литрли ҳажмдаги термослардир. Умуман олганда ҳозир термосларимиз олти-етти хилни ташкил қилмоқда.

— Маҳсулотни ишлаб чиқариш учун албатта хом ашёлар бисёр бўлиши керак. Буни корхона қаердан олаяпти?

— Хом ашёни Россия, Украина, Кавказорти ва бошқа республикалардан оламиз. Ундан кейин Хитойда ўзимиз билан шартнома тузган компания бор. Улардан ҳар хил колбаларни, бўёқларни оламиз. Мана шу айтиб ўтган республикалар ва Хитой мамлакати билан биз кўпроқ бартер усулида иш олиб бориб, корхонамизни хом ашё билан таъминлаб турамиз. Ҳозирча ишчиларимиз бўш қолаётганлари йўқ. Масалан, ўтган йилнинг натижасини олсак, чет элларга 200 минг долларлик маҳсулот сотганмиз. Бу йилги кўрсаткич ҳам шунга яқинлашиб қолади. Айтиб ўтганимдек, биз маҳсулот алмашиб халқимизнинг талабини қондираяпмиз. Йил якунига эса ҳали вақт бор. Бу вақт ичида яна кўпгина маҳсулотларимизни четга сотамиз.

Масалан, айни кунларда Болгария билан шартнома туздик. Улар биздан жуда катта миқдорда маҳсулот олишаяпти, Мақсадимиз валюта ишлаб заводимизни янада кенгайтириш. Бунинг учун Сергели районидаги чала қолган бир бинони Тошкент қурилиш бош бошқармаси билан шартнома тузиб олдик. Уни битказиб, у ерда термослар учун колбалар ишлаб чиқарамиз.

Бундан ташқари республикамизда ҳозир шиша идишларга бўлган талабни қондириш учун ҳар хил сиғимдаги шиша идишларн ишлаб чиқаришни ўзлаштирамиз. Биз айтиб ўтганимиздек колбани асосан Хитойдан олардик. Энди ўзимизда ишлаб чиқарамиз. Бунинг учун ўша биз билан бирга ҳамкорлик қиладиган компания билан шартнома тузганмиз.

Шуни ҳам айтиб ўтиш каракки, бу жуда катта қурилиш бўлади. Фақатгина маҳсулот ишлаб чиқариладиган майдоннинг ҳажми 40 минг квадрат метрни ташкил этади. Шу мақсадда 24 гектар ерни олганмиз. Режа бўйича 1994 йилнинг январь ойида дастлабки маҳсулотларни ишлаб чиқарамиз. Унда нафақат термос, балки бошқа янги-янги маҳсулотларни ҳам ишлаб чиқаришни йўлга қўямиз. Шунинг учун тушаётган фойданинг кўп қисмини қурилишга сарфлаяпмиз.

Табиийки, жаҳон бозорига маҳсулот чиқарган корхона ишчиларининг иш ҳақлари ҳам бошқаларга қараганда юқори бўлади. Шунга кўра ишчиларимизнинг ойлик маошлари ҳозирги кунда беш ярим минг сўмга етди. Бундан ташқари ҳар ойда уларга овқатланиш учун пул ажратамиз. Уларнинг мушкулларини осон қилиш йўлида бартер асосида олиб келинаётган маҳсулотларни корхонамиз дўконларга ҳам тарқатамиз.

Дарҳақиқат, серқуёш диёримизнинг Мустақил давлат сифатида жаҳон бозорига чиқишида қўшма корхоналар ўз ҳиссаларини қўшмоқдалар. Албатта бу борада Ўзбекистон Республикаси ташқи иқтисодий алоқалар вазирлиги томонидан амалга оширилаётган самарали ишларни таъкидлаб ўтиш керак.

Ғофир ЖАМОЛОВ.

** Меҳнат жамоаларида*

ИСТИҚБОЛГА ИШОНЧ БИЛАН

ҲОЗИРГИ кунда шаҳримизнинг кўплаб корхоналари ўзларининг муборак тўйларини нишонлашмоқда. Пойтахтда жойлашган Ўзбекистон Республикаси Мелиорация ва сув хўжалиги вазирлигига қарашли «Узводприбормаш» ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳам шулар жумласидандир. Айни пайтда корхонанинг фаолият кўрсатаётганига 50 йил тўлди.

Шу муносабат билан жамоатчи мухбиримиз бирлашмада бўлиб, унинг ҳозирги эришаётган муваффақиятлари ҳамда муаммолари билан танишиб қайтди.

— Бирлашмамиз бундан 50 йил муқаддам кичик бир корхона сифатида ташкил топган эди, — дейди завод касаба уюшмалари комитети раиси А. Хасаншин. — Ўшанда бор йўғи 100—150 киши ишлашарди. Лекин корхонамиз таваллуд топганлиги уруш вақтига тўғри келгани учун у вақтлар ишчиларимиз кечаю-кундуз меҳнат қилишарди. Чунки ўшанда «Ҳамма нарса фронт учун» шиори мавжуд эди. Шунинг учун корхонамиз ишчи ва хизматчиларининг немис-фашист газандаларини енгишда ҳам катта ҳиссаси бор деб биламан.

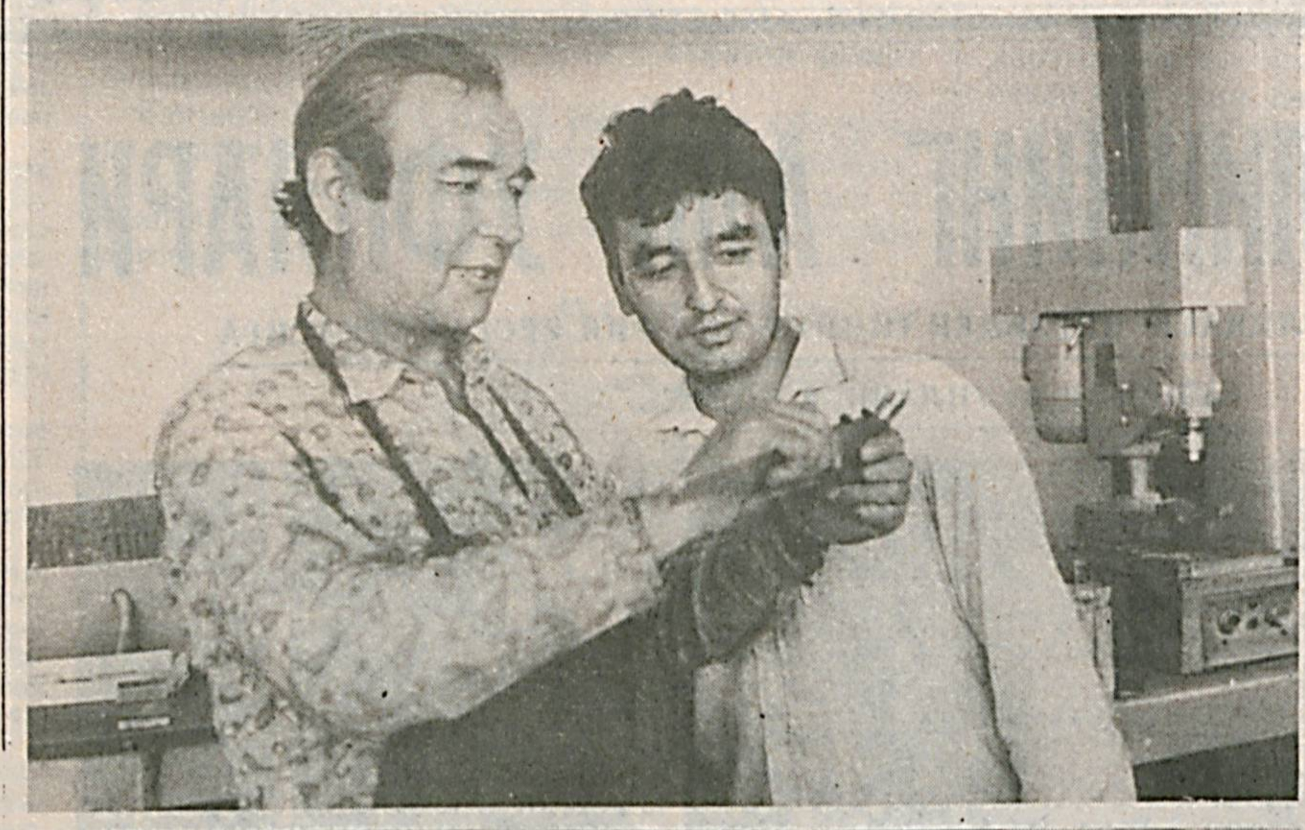

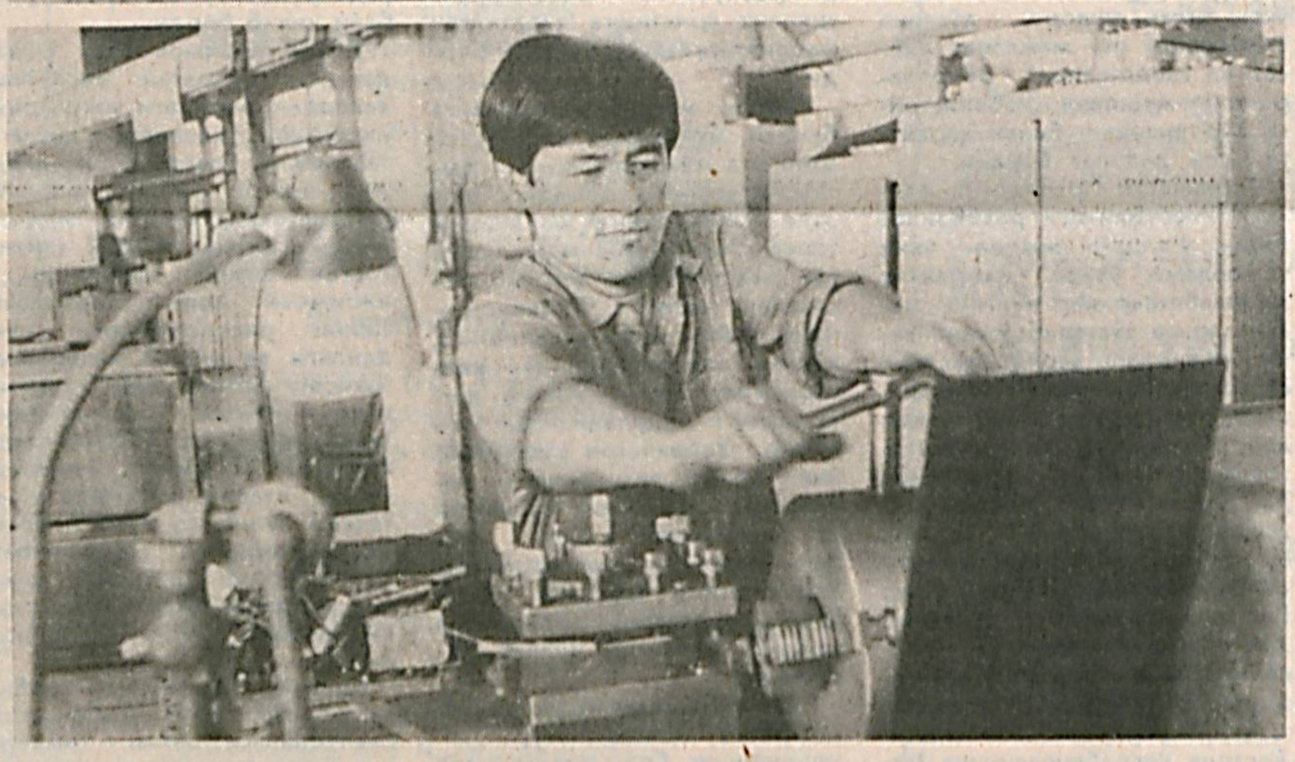

Урушдан кейинги йилларда корхона аста-секин ривожланиб борди. Янги-янги ишлаб чиқариш нуқталарини ишга туширди. Уларни янги, замонавий дастгоҳ ва ускуналар билан тўлдирди. Унда Республикамиз сув хўжалиги учун жуда зарур бўлган ускуналар ишлаб чиқарилди. Сирдарё, Жиззах ва бошқа вилоятларда янги ерларни сув билан таъминлашда фаол қатнашди.

Ҳозирги кунга келиб корхона катта бир ишлаб чиқариш бирлашмасига айланди. Айни пайтда республикамизнинг турли жойларида унинг шохобчалари мавжуд. Уларда минглаб кишилар фидойилик билан меҳнат қилишмоқда.

Тўғри, бирлашманинг туғилган куни жуда мураккаб даврга тўғри келди. Ҳамма каби ҳозирги бозор иқтисодиёти қийинчиликларини корхона ўз бошидан кечирмоқда Ҳозир бирлашманинг тўлақонли ишлаши учун ҳамма зарур материаллар билан таъминланмаган. Бунинг устига корхонада асосан ишлатиладиган металл маҳсулотларининг нархи ҳаддан ташқари кўтарилиб кетди.

Лекин корхона жамоаси бор имкониятлардан фойдаланиб, режа ва топшириқларини тўла адо этяпти. Бутун завод ўзининг келажагига ишонч билан яшамоқда. Шунга яраша ишчи ва хизматчиларимизнинг ойлик пули ҳам поғонама-поғона ошиб бормоқда. Озиқ-овқат ва бошқа маҳсулотларга нарх-навонинг ошиб кетиши муносабати билан корхона ишчилари ижтимоий ҳимояга олинмоқда. Ҳозир уларга бериладиган тушлик пулнинг ўзи кунига 20 сўмга етди. Бу уларнинг қўшимча бир сўм ҳам сарфламай тушлик қилишига бемалол етади.

Дарҳақиқат, юқоридаги бирлашмада бўлганимизда унинг бозор муносабатлари қийинчиликларидан чўчимаган ҳолда меҳнат қилаётганининг гувоҳи бўлдик. Биз ҳам бу ерда корхона ташкил топган кундан бери самарали меҳнат қилиб келаётган Йўлдош Пўлатов, Азамат Омонқулов, Адельша Батраков каби меҳнат фахрийларини ҳамда бирлашманинг бутун меҳнат жамоасини 50 йиллик тўй билан чин юракдан табриклаймиз.

Усмон УСМОНОВ.

СУРАТЛАРДА: ота-бола пайвандчилар Йўлдош ва Бахтиёр Пўлатовлар; илғор ишчи Дилором Олимова; токарь Азамат Омонқулов.

Муаллиф суратлари.

МИЛЛИЙ АКАДЕМИЯДА ЎҚИШАДИ

ЧИЛОНЗОР районидаги Шотурсун Ғуломов номидаги 114-ўрта мактабга «Юнитех интернешнл» қўшма корхонаси вакиллари ташриф буюришди. Мактаб директори Мастура Убайдуллаева, илмий мудир, ташкилотчи Дилбар Қурбонованинг қисқа вақтда мактабда қилинган катта ишлари билан танишган қўшма корхона раҳбарлари биринчи учрашувнинг ўзидаёқ бу мактабни оталиққа олишга бажонидил рози бўлдилар.

— Мактабимиз қисқа давр ичида тараққиёт сари илгарилаш йўлига ўтди, — дейди мактаб директори Мастура Убайдуллаева. — Бир-икки йил буруноқ, кўпчилик мактаблардан аввалроқ мактабимизда махсус синфлар, махсус дарслар ўқувчиларни қизиқтириб қолган эди. Ҳозирга келиб юқори синфимизнинг бири чет давлатлар иқтисодиётини ўрганувчи академик синф ҳисобланади.

— Бўлғуси ўқув-услубий фаолиятларингиз қай йўсинда боради? Яъни, «Юнитех интернешнл» қўшма корхона билан қандай фойдали ўқув-тарбиявий ишлар олиб бормоқчисиз?

— Қўшма корхона вакиллари бўлмиш Наимжон Латипов, Асиф Аҳмадхожилар билан мулоқотларимиз мазмунли ўтди. Уларга бизнинг мактабимиз маъқул келди. Биз шундан хурсандмиз. Келгусида қўшма корхона мактабимиз ўқувчиларининг орасидан иқтидорлиларини танлаб олиб, алоҳида информатика, математика, биология, физика ва кимё фанлари юзасидан ўқув олиб боришмоқчи. Иқтидорли ўқувчиларимиз мактабни битирганларидан сўнг эса Паркентда очилаётган Улуғбек номли миллий академияда таҳсил оладилар. Унгача эса мактабимиздаги иқтидорли ўқувчиларни ҳам моддий, ҳам маънавий рағбатлантириб туришни ўз иш режаларига киритадилар. Бундан ташқари катта ёрдам бериш мақсадида «Мевазор» маҳалламизни оталиққа олишни мўлжаллаб қўйдилар.

Академияда мактабимиз ўқувчилари асосан халқ тиббиёти, маркетинг, менежер, қадимий меъморчилик, амалий математика, адабиёт ва санъат, информатика соҳалари бўйича кенг қамровли билим оладилар. Келгусида эса ўқувчиларимиз дунёнинг истаган ерларида меҳнат қилиш ҳуқуқига эга бўлишдан ташқари, ўз республикамиз Ўзбекистонга билимдон ва зукко ходимлар бўлиб етишадилар. Менга айниқса уларнинг шу сўзлари ёқди: «Бизга аввал ўқувчиларнинг инсонийликлари керак, бизнесменлик иккинчи даражали иш. Биз уларни ҳақиқий инсон қилиб тарбиялашга ҳаракат қиламиз».

Зикир ТУРҒУНОВ.

** Қурилиш майдонларида*

МУАММОЛАР ЕТАРЛИ

МИНОРАЛИ кранннинг кўриниши узоқдан излаган манзилимизни тезда топиб олишга ёрдам берди. Шундоқ йўлнинг бир чеккасида жойлашган ерда бирваракайига иккита турар-жой қурилиши жадал суръатда олиб борилмоқда. Қурувчиларнинг бири бетон қабул қилиб олаётган бўлса, иккинчиси уни техника ёрдамида юқорига узатаётир. Учинчи қурувчи эса пайвандлаш ишлари билан банд. Хуллас, бу ерда ҳеч кимнинг қўли бўш эмас. Ҳамма ўзининг вазифасини сидқидилдан бажараётир.

— Қурилиш майдонининг манзилгоҳи Сергели—5 мавзеси деб аталади, — дейди биз билан суҳбатда Тошкент қурилиш бош бошқармасига қарашли 1-уйсозлик комбинатининг бригадири Валерий Сурский. Бу иккита 9 қаватли турар жой биносининг бири 54, иккинчиси 36 хонадонлидир. Айни пайтда бинокорларимиз биринчи уйнинг 8-қаватида, иккинчи уйнинг 7-қаватида тиклаш ишларини олиб боришмоқда.

Бироқ мазкур қурилиш майдонида бундай натижага эришишнинг ўзи бўлмади. Сабаб қурилиш материаллари ўз вақтида етиб келмади. Масалан, июль, август ойларида хом ашё таъминотида узилишлар бўлиб турди. Натижада баъзи бир кунлари бинокорларимиз ишсиз туриб қолишди. Бунинг ҳам ўзига хос сабаблари бор. Мисол учун шу йил январь, февраль ойларида Ҳамдўстлик мамлакатларидан кўзланган миқдордаги материаллар бўлмагач, бизга хом ашё етказиб берадиган уйсозлик комбинати камқувват билан ишлади. Айниқса, металл маҳсулотлари билан шундай бўлди.

Ундан кейин биз қураётган уй асосан темир-бетон маҳсулотларидан бўлса ҳам, баъзи жойларда пишиқ ғиштларни ҳам ишлатамиз. Ана шу ғиштларнинг вақтида келмаслиги ҳам ишнинг белига тепмоқда. Бу ғишт ва бошқа маҳсулотларнинг қимматлигини айтмайсизми? Масалан, мингта ғишт комбинатимизга 1000 — 1500 сўмга тушмоқда. Яъни бир дона ғишт учун 1,5 сўм атрофида тўлаяпмиз.

Устига-устак, қурилиш материалларининг сифатсизлиги бизни қийнаяпти. Гоҳида шундай темир-бетон маҳсулотлари келиб қоладики, ҳайратдан ёқа ушлайсиз. Уларнинг чети учган, ҳатто лойиҳа бўйича бир-бирига тўғри келмайди ва ҳоказо. Айрим пайтларда буюртма берган нарсанинг ўрнига умуман бошқасини ёки керак бўлмаганини юборишади. Юқоридаги пишган ғиштларнинг сифати тўғрисидаку, гапирмасангиз ҳам бўлади. Мисол учун Янгийўл, Яланғоч ва бошқа ғишт заводларидан келтирилаётган материаллар тагликсиз олиб келинади. Натижада у ғишт терувчининг қўлига тушгунча тупроққа айланади.

Бундан ташқари ўша ғишт ишлаб чиқарувчи корхоналарнинг ҳар бирида маҳсулот сифатини текширадиган махсус бўлимлар бор. Шунга қарамасдан бизга кўп ғиштлар қинғир-қийшиқ, тузи чиқиб кетган ҳолда келади. Аммо, унинг сифати ёмонлиги ҳақида бир оғиз ҳам гапира олмайсиз. Акс ҳолда ўзи кам берилаётган ғиштни ҳам умуман ололмай қоласиз.

Лекин фақат бизда эмас, балки шаҳардаги ҳамма қурилиш нуқталарида яна бир муаммо бор. У энг муҳими. Гап шундаки, ҳозирги кунда пойтахтнинг кўплаб бинокорлик нуқталари маблағ билан тўла таъминланмаган. Бунинг сабаби ҳам қурилиш материалларининг ҳаддан ташқари қимматлашиб кетганлигидир. Шунинг учун буюртмачиларимиз қилинган ишлар учун ўз вақтида пул тўлашга ожиз...

Дарҳақиқат, мазкур қурилиш майдонида иш бир маромда кетаётгандек туюлсада, муаммолар тўлиб-тошиб ётибди. Буни жамоа сардорининг гапидан билиб олса ҳам бўлади. Аммо шунга қарамасдан қурувчилар бу турар жой биноларини ўз вақтида, яъни шу йилнинг октябрь ойида топширишга аҳд қилишган.

Ғулом ЮСУПОВ.

⊙ Шаҳримизнинг Мирзо Улуғбек районидаги Тракторсозлар мавзесидан Ўзбекистон халқ депутатлигига 36-ҳунар-техника билим юртининг директори Виталий Кабельников сайланган. Жамоатчи мухбиримиз шу халқ ноиби билан учрашиб, унга бир неча саволлар билан мурожаат қилди.

— Виталий Маркович, ўзингизнинг халқ ноиблигига қандай сайланганингиз ҳақида озгина тўхталиб ўтсангиз.

** Ваколат*

ФОЙДАМ ТЕГСИН ДЕЙДИ

— Мен илгари ҳам бир неча марта район, шаҳар Кенгашига депутат этиб сайланганман. Шунингдек, депутатлар минтақавий гуруҳига етакчилик ҳам қилганман. Мана 15 йилдирки, 36-ҳунар-техника билим юртига директорлик қилиб келаман. Билим юртимиз асосан «Тошкент трактор заводи» ишлаб чиқариш бирлашмасига ходимлар етказиб беради. Шунинг учун бўлса керак Тракторсозлар мавзесида яшовчи аҳоли билан алоқаларимиз жуда яхши. Мен сайланган сайлов участкасидан уч кишининг номзоди кўрсатилган эди. Улар ҳам районга таниқли кишилар. Бири 13-поликлиниканинг бош врачи, иккинчиси эса мактабда илмий мудир бўлиб ишларди. Халқнинг ўзи олий ҳакам экан, иккинчи турга ҳожат ҳам бўлмади. 53 фоиз овоз билан ютиб чиқдим. Халқ депутатлари орасидаги ҳунар-техника билим юртининг ягона вакили бўлганим учун ҳам кўпроқ вақтимни фан, халқ таълими каби соҳаларга қаратишга ҳаракат қиламан.

— Виталий Маркович, мен сизнинг қабулингизда бир эмас, бир неча марта бўлганман. Ҳар сафар яхши таассуротлар билан қайтганман. Аммо иш бошқа, сўз бошқа. Берган ваъдангизнинг устидан чиқолмай қолган вақтингиз ҳам бўлганми?

— Ўзингиз кўриб турибсиз, ўқувчиларим баҳона деярли ҳар доим сайловчиларим орасидаман. Бундан ташқари Тракторсозлар мавзеини район ободонлаштириш бошқармаси бошлиғи Р. Мусабоевнинг оталиққа олиши мавзенинг гуллаб-яшнаши, ечимини кутаётган масалаларнинг тезроқ ҳал бўлишига яна ҳам ёрдам бермоқда. Сайловчилардан олган асосий топшириқлардан бири Қодиров номли кўча тугаб Белоножка кўчаси бошланадиган жойдаги йўл қурилиши эди. Йўл деярли битган, аммо ҳар хил баҳоналар сабаб очилиши чўзилиб кетди. Берган ваъдамизнинг устидан чиқолмаганимиз сал таъбимизни хира қилиб турибди. Шунақа гаплар.

— Ҳунар-техника билим юртининг директори сифатида ҳам фикрингизни эшитсак. Сизларда Тил ҳақидаги Қонун қандай бажарилаяпти?

— Сизни яхши тушундим. Мана, Ўзбекистон Мустақилликка эришди. Ҳозир республикадаги халқ таълимини қандай бўлмасин юқори поғонага кўтариш керак. Шундай экан, мен ўзимни ҳаётнинг ўчоғида, деб биламан. Билим юртимиз ҳар йили юзлаб ёшларга билим бериб, ҳунар ўргатиб камолотга етказади. Бизда ўқиб чиққан ёшлар икки йилда ҳам бирор касбга эга бўлади, ҳам ўрта маълумот оладилар. Умуман, балоғат ёшидаги болалар билан ишлаш мен учун айни муддао. Қилаётган ишларимизга яхшиси эшитиб эмас, кўриб баҳо берган маъқул.

Энди тил ҳақидаги Қонуннинг қандай бажарилаётганига келсак, ҳали тилни ўрганадиган дурустроқ қўлланманинг йўқлиги ҳам бу борадаги ишларга таъсир кўрсатяпти. Фикримча, энди кишилар ўзлари чин дилдан қизиқиб ўзбек тилини ўрганишлари керак. Чунки шу юртда туғилиб ўсган, яшагандан кейин унинг тилини, урф-одатини ҳам ҳурмат қилиш керак-да!

— Бир ой мобайнида, қабулингизда неча киши бўлади? Уларнинг ҳаммасига ҳам ёрдамингиз тегадими?

— Бир ойда неча кишининг келишини ҳисобга олмаганман-у, аммо ҳамиша ёрдам сўраб келишади. Билим юртимизда депутатлар гуруҳи тез-тез йиғилиб туради. Шу ерга райондаги ҳар хил хизмат вакилларини йиғиб, кишилардан тушаётган шикоятлар билан таништириб, иложи борича ижобий ҳал қилишга ҳаракат қиламиз. Аммо уй масаласида сал қўлимиз калталик қилмоқда. Хуллас, қандай бўлмасин, ўз сайловчиларимга фойдам тегаётган бўлса ўзимни бахтиёр деб биламан.

Суҳбатдош Қиличбек МУСТАФОЕВ.

ТОЗА СУВ ДАСТУРИ

АТРОФ-муҳитнинг софлиги учун кураш жиддий тус олган бир вақтда Ўзбекистон экология ва саломатлик республика жамғармасининг тузилиши нур устига аъло нур бўлди. Ушбу ташкилот бу ўринда амалга ошираётган тадбирлар юзасидан ўз эътибори билан ажралиб турибди. Жамғарма йўли билан ишлаб чиқарилаётган экологик йўналишдаги дастур ва зарур методик қўлланмалар муҳим ҳужжат бўлиб хизмат қилмоқда. Жиддий изланиш натижасида тоза сув дастури ҳам тайёрланди. Аҳолини тоза ичимлик суви билан таъминлашга қаратилган бу дастурда атроф-муҳитнинг софлиги, жойларнинг экологик ҳолатини яна яхшилаш билан боғлиқ кўпгина йўл-йўриқлар ифодаланган.

Шуниси муҳимки, тоза сув дастури кенг доира миқёсида эътироф этилиб, муҳим йўриқнома сифатида қабул қилинди. Яқинда экология масалаларига бағишлаб ўтказилган халқаро нуфузли конференцияда бу дастур кун тартибидаги муҳим ҳаракатлардан бири сифатида тарқатилди.

Оқил АҲМЕДОВ.

* Абдулла Қаҳҳорнинг 85 йиллигига

КЕЛАЖАКНИНГ МАХСУС МУХБИРИ

ИСТЕЪДОДЛИ ёзувчи-публицистлар ижтимоий ҳаётда куртак отаётган янгиликларни, иллатларни зийраклик билан олдиндан кўриб, уларга ўз нуқтаи назари асосида жамоатчилик фикрини жалб этади. Публицистлар давр талабидан келиб чиқиб, долзарб муаммоларга, кишиларнинг моддий ва маънавий эҳтиёжлари билан боғлиқ масалаларга фаол муносабат билдирадилар. Абдулла Қаҳҳор ана шундай публицист-ёзувчиларнинг олдинги сафида туриб ижод қилди.

Абдулла Қаҳҳор публицистик асарларида даврнинг энг муҳим масалаларини кўтариб чиқди, жамиятнинг юксак ғояларини ифодалади. Адиб яратган қаҳрамонларнинг характери, хатти-ҳаракати ва фаолияти ҳаёт ҳақиқатига ғоят мос эди. У публицист сифатида ўз ижодининг маъносини халқ орзуси ва мақсади йўлида курашишдан иборат деб билди. Бу эса унинг ижодий нуқтаи назари, мақсади аниқ, бани одам хизматини қилиш эканлигини кўрсатади. Публицист ижодидаги новаторлик ҳам фаол нуқтаи назар эди. Чунки адиб воқелигимиздаги нимаики янгилик ёки иллатни бадиий-публицистик ифодалаган, танқид қилган бўлса, тузумимиз ва иқтисодиётимиз тараққиётини тезлаштириш, фаровонликни ошириш мақсадидан келиб чиқди. Адиб барча публицистик асарларида ҳар бир янгиликнинг, ҳодисаларнинг ижтимоий моҳиятини чуқур англаш, уларни публицистик таҳлил қилиш орқали бирор янги фикр ва ғояни илгари сурди.

Абдулла Қаҳҳор «Тешик дастурхон» (1953) мақоласида «тешик дастурхон» — оқ паранжи детали орқали «ёруғ дунёга ҳам дастурхоннинг тешигидан қараб бугунги ҳаётнинг нашу намосидан тўлиқ баҳра ололмаётган» ўзбек аёлларига тўраларча муносабат, маъмуриятчилик ва худбинликни қаттиқ қоралаган эди. Мақола Наманган истироҳат боғининг кечки манзараси тасвиридан бошланади: «Ёнбош хиёбонлардан бирининг охиридаги хилват бир скамейкада ғира-шира қоронғиликда худди каттакон сувқовоққа ўхшаб кўринган иккита фигура турипти. Булар бири малла, бири йўл-йўл сариқ дастурхон ёпинган икки аёл. Иккови кўз ўнгидан қўйилган тангадай тешикдан қараб намозшомгулнинг очилишини томоша қилмоқда».

Абдулла Қаҳҳор ҳозир биз баралла гапираётган ижтимоий иллатлар эндигина газак олаётган пайтларда, жумладан қишлоқдаги ўзбек аёлининг оғир фожиавий аҳволини 50-йилларнинг бошида ёзган «Тешик дастурхон» мақоласида рўй-рост кўрсатган эди: «...уни ўзига керосин сепиб ўт қўйишига мажбур қилса — бу феодал муносабатга киради, лекин бригаданинг соя-салқин дала шийпонида эркаклар дам олганда шулар қатори меҳнат қиладиган аёллар томнинг орқасида ёки бирон пастқамликда овқатланишга, дам олишга мажбур бўлса — бу гўё феодал муносабатга кирмайди!

Бундай маломатли ҳолларни ҳар қадамда учратиш мумкин».

Абдулла Қаҳҳор публицистик мақола ва фельетонларида ҳаётимиздаги долзарб ижтимоий муаммоларни — аёллар қисмати, амалпарастлик, порахўрлик, ичкиликбозлик, дабдабабозлик, нопоклик каби иллатларни бетакрор бадиий тасвир воситалари ёрдамида аёвсиз фош этди.

Муайян муаммо билан боғлиқ ижтимоий фикр салмоғини бадиий воситалар — ўхшатиш, пейзаж тасвири, автор ва персонаж нутқи, диалог ва монологлар, деталлар орқали кучайтириш Абдулла Қаҳҳор публицистик услубининг муҳим белгисидир. Ёзувчи асарларида баъзан моҳиятини образли ифодалайди. Масалан, «Мирзачўлда куз» (1948) деган мақоласида чўлнинг илгариги ва ҳозирги қиёфасини «эчкизмар» — калтакесак тасвири воситасида ғоят аниқлик билан тасвирлайди. «Шу ерда биттагина жонивор кўринди, у ҳам бўлса бир ярим қарич чамаси келадиган, думи жуда узун, гавдаси бақага ўхшаган, боши кичкинагина бир калтакесак эди. У, япроғи сигирнинг канасига, танаси уймалашиб ётган чувалчангга ўхшаган бир гиёҳ олдида, худди бир нарсани кўриб ниҳоятда ҳайрон қолгандай, кўзларини катта очиб, то биз ўтиб кетгунча бақрайиб қараб турди. Кечгача йўл юриб бирдан-бир кўрган жониворимиз шу бўлди».

Зоҳирий қараганда аҳамиятсиздек кўринган тасвирнинг бадиий «кучи» мақола охирида кўринади. Ҳозирги Мирзачўл ҳақида маълумот берувчи баъзи фактлар баёнидан сўнг ушбу сатрларни ўқиймиз: «Бундан ўн саккиз йил бурун барги сигирнинг канаси-ю, танаси уймалашиб ётган чувалчангга ўхшаган бир гиёҳ олдида бақрайиб турган калтакесакни тахминан шу атрофда кўрганмиканмиз? Агар шундоқ бўлса, аллақаёқларга бош олиб кетган ўша калтакесак маконида энди мана бунақа «эчкиэмар» узуми бино бўлипти!». Деталь воситасида илгари калтакесаклар макони бўлган қовжироқ чўл — энди қўли гул кишиларнинг азму жасорати билан боғ-роғларга айланган янги Мирзачўл ўқувчи кўз олдида намоён бўлади.

Абдулла Қаҳҳор деталдан ҳар хил тасвирий восита сифатида фойдаланади. Уни асосий ғоянинг моҳиятини чуқурроқ очиб беришга хизмат қилдиради. Пахта териш машинасини дастлаб ҳамма ҳам бир хил ишонч ва хурсандлик билан кутиб олмади. Айрим кишилар «машина пахта ҳосилининг бир қисмини нобуд қилади» деб ундан фойдаланишни истамадилар. Адиб «Ўзбекистон — пахта ҳодисаси» мақоласида қаламга олган бу мавзуни қуйидагича образли ифодалайди: «Ариқ бўйида донлаб юрган жўжалардан биронтаси ариққа тушиб кетса онаси фарёд чекади, нима қилишини билмайди, ариқнинг у ёғига ўтади, буёғига ўтади. Шу чоқ бирон киши жўжани сувдан олмоқчи бўлиб қўл узатса товуқ баттарроқ фарёд чекади, одамга ҳужум қилади, тепади... Иложини топса-ю кўзини чўқиб олса! Товуқ бечора боласига узатилган қўлни кўради-ю, бу қўл нима мақсадда узатилганини фаҳмламайди. Машина тўккан пахтага куйиб, бункердаги пахтани кўрмайдиган, машинани ёмонлаб, эртаги кунни ўйламайдиган одамлар тўғрисида ҳам шуни айтиш мумкин».

Зоҳирий қараганда бир-бирига ўхшамайдиган икки хил нарса. Абдулла Қаҳҳор шу икки хил нарсадан бир-бирига ўхшашлик топади, жўжани қутқариб қолиш учун чўзилган қўлнинг мақсадини бечора товуқ тушунмайди. Агар тушунганда ёрдам кўрсатмоқчи бўлган одамга қаршилик кўрсатмасди. Пахта териш машинасига қарши турган кишилар ҳам худди шундай. Дастлаб улар ҳам машинанинг минглаб теримчиларни қўл меҳнатидан қутқариши, ҳосилнинг таннархини пасайтириб, даромадни оширишга имконият яратиши каби фойдали томонларига тушунмадилар.

Талқин қилинаётган фикрни чуқурроқ тушуниб олишга, назарда тутилаётган масалани ёрқинроқ очиб беришга хизмат қиладиган эпизодик ўхшатиш ёки фольклорий услублардан фойдаланиш Абдулла Қаҳҳор публицистик услубининг яна бир муҳим хусусиятидир. Маҳорат билан қўлланилган бу унсурлар ўқувчининг диққат-эътиборини бир нуқтага жамлаб, мулоҳаза юритишга, ўйлашга ундайди: «Бир атторнинг эшаги шундай ўйлаб қараса, дунёда туришнинг ҳеч қизиғи қолмабди, аттор ҳар куни азонда оғир юк ортади, ўзи ҳам минади. «Ҳи, исқоти!» деб икки биқинига тепади. Қишлоқ кўчалари... «Қизчаларга ўсма келди! Келинларга сурма келди»... Кечқурун қайтилади. Аттор яна «Ҳи, исқоти!» деб оғилга қамайди қўяди.

Эшак ўзини ўлдирадиган бўлади. Шу ниятда дарё бўйига кетаётса, йўлда иккита одам уришаётибди:

— Хону монимни барбод қилиб бўлса ҳам оламан!

— Бермайман! Сенга бергунча ана шу эшакка бераман!

Эшак тўхтайди, қайрилиб орқасига қарайди ва қулоқларини тикка қилиб ўйланиб қолади: Хўш, нима экан у? Уч-тўрт кун сабр қилай-чи...

Бу жанжал эшакнинг жонига оро киради. Эшак қайтиб кетади».

Абдулла Қаҳҳор давримизнинг илғор кучини, халқ орзу-умидлари, кишилар характеридаги яхши ва ёмон фазилатларни ўз вақтида англаган ва уни публицистик асарларида бетакрор бўёқларда тасвирлаган ёзувчи эди. Адиб «Юринг ошна, чўл қувлаймиз», «Сўз — Ғанишерга», «Гулистонда бир бўстон» деган очеркларида чўлни ўзлаштириш, фаровонлик ва мўлкўлчиликка эришиш йўлида қилинаётган меҳнат ўзига хос ифодаланган.

Абдулла Қаҳҳор публицистик услуби тил воситасидан ўзига хос фойдаланишда ярқ этиб кўзга ташланади. Адиб қайси мавзуга қўл урмасин, қайси муаммога кўпчилик диққатини жалб этмасин, албатта фикрларни қуйма шаклда баён этди. Публицист ҳар бир фикр ифодасида тилнинг соддалигига, равонлигига, иҳчамлиги ва тушунарлигига риоя қилди, кам сўз ишлатиб салмоқли маъно англатишга эришди. Абдулла Қаҳҳор асарларида ҳар бир сўз ва иборалар ёқут тошдек товланади — турли маъноларни ифодалайди.

Абдулла Қаҳҳорнинг тил устаси эканлиги қаҳрамон портретини чизишда ва уни ўзига хос тил билан сўзлатишда яққол сезилади. Қаҳрамоннинг дунёқараши, характер белгилари унинг тилида акс этади. Ёзувчи қаҳрамон портретини чизишда тилдаги ранг-баранг бўёқлардан усталик билан фойдаланиб, унинг ташқи қиёфасини акс эттиришни назарда тутмайди, балки портрет тасвирига асосий ғояни очиб бериш вазифасини юклайди. «Ёши анчага бориб қолган бўлса ҳам тахи бузилмаган шопдай мўйлови баланд қаддига кўп ярашган бу одам кўпроқ боғда, этаги кўринмайдиган ток хиёбонининг кираверишидаги каттакон сада остига қўйилган сўрида, темир панжара дарвозадан катта кўчага қараб ўтиради. Ҳамиша очиқ ҳавода юрганлигидан қип-қизил ва ажинга сўз бермаган юзидан табассум аримаган бу одамни дабдурустдан кўрган киши унинг бошида бир минг бир юз хўжаликдан иборат, беш ярим минг жон кўз тиккан катта рўзғорнинг ташвиши бор деб ўйламаслиги ҳам мумкин. Шовқин йўқ, ҳовлиқиш йўқ, югуриш йўқ. Аксинча бу саданинг тагида ҳовлиққаннинг ҳовури босилади. Бу ерда гўё бутун колхозчи-ю унинг уй ичи баралла кўриниб, ҳар бир товуш аниқ эшитилиб туради. Шунинг учун одамлар «раисда лочиннинг кўзи-ю, кийикнинг қулоғи бор» дейишади. Бу портрет тасвирда «Қизил Ўзбекистон» жамоа хўжалигининг раиси Абдужамил Матқобиловнинг ташқи қиёфаси эмас, унинг маънавий дунёси, характери белгиларини ҳам кўрамиз.

Хуллас, Абдулла Қаҳҳор ўзбек бадиий публицистикасида «услуб» яратган ёзувчидир. Унинг публицистик маҳорати янги фикрни бирор янги шаклда бадиий ифодалашда, бадиий тасвир воситаларидан ўзига хос фойдаланишда, сўз заргарлигида яққол намоён бўлди. Абдулла Қаҳҳор ён дафтарларидан бирида «Ёзувчи — келажакнинг махсус мухбири» деган сўзларни ёзиб қўйган эди. Дарҳақиқат, у ҳануз келажак йўлида халққа, Ватанга ҳалол хизмат қилишга камарбаста бўлиб келяпти.

Ғуломхон ҒАФУРОВ,
филология фанлари номзоди.

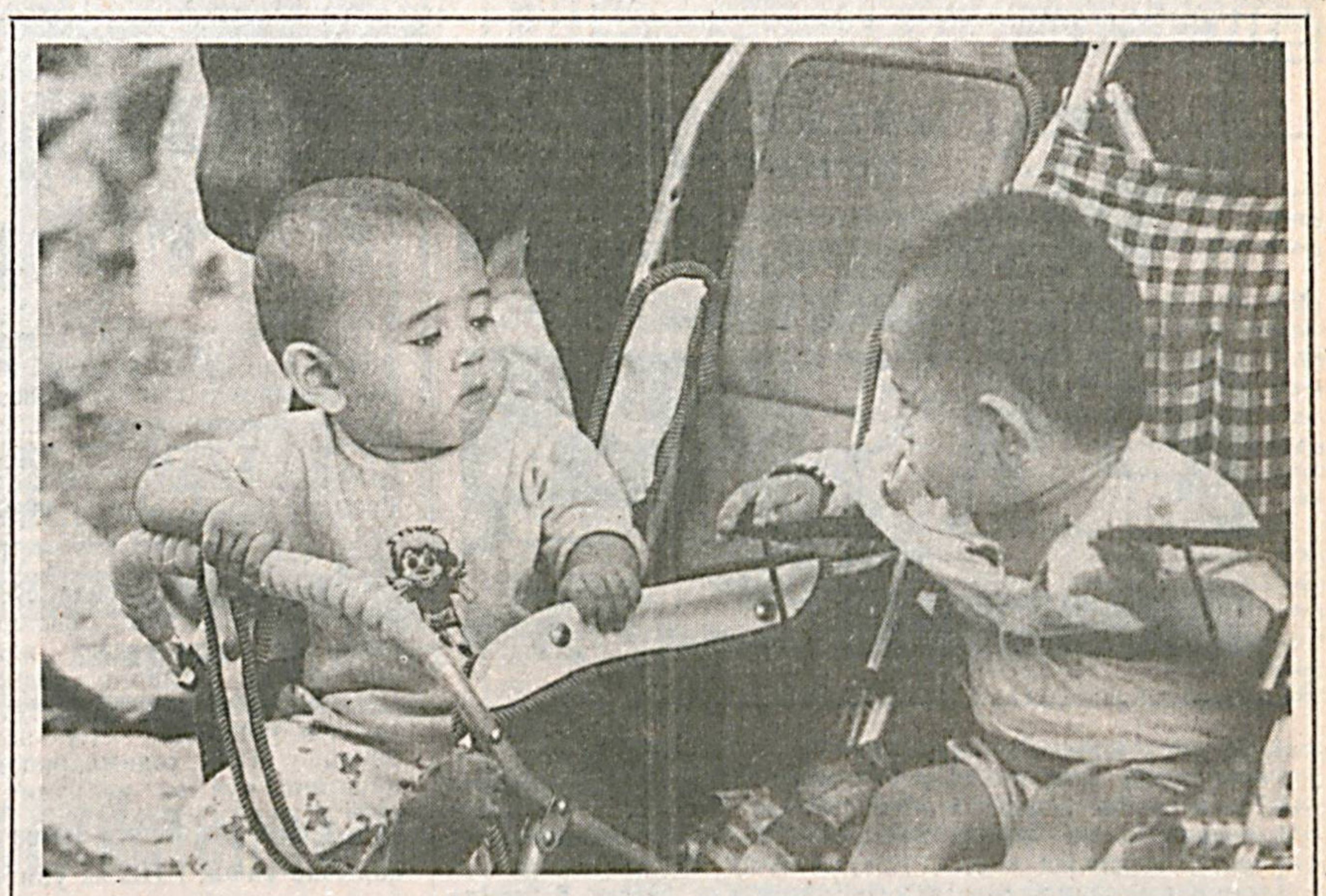

Асалдек ширин болажонлар. Содиқжон Маҳкамов сурат-лавҳаси.

* Фан сирлари

ЕР ОСТИДАН ЧИҚҚАН «МЕҲМОН»

ОЛМОС соф углероднинг ўзгинаси. Унинг кристаллари кубга ўхшаш бўлиб, ҳозиргача маълум табиий минераллар ичида энг юқори қаттиқликка ва зичликка эга. Олмосдан қимматбаҳо тошлар қатори кенг фойдаланилади.

Олмос кучли алангада эримайди. Аввало хиралашиб қораяди, сўнгра ялтирайдиган оқ рангга киради, охири буғланиб пуфакчалар ҳосил қилади ва секин-аста сопол идишдан йўқолади. Бу қадар қиммат олмос устидаги бундай тажрибаларни ўз вақтида Рим императори Франц—I ва унинг укаси Латарингскийлар ўтказганлар.

Геологлар учун олмос «нохуш» бир минерал. Чунки у шу қадар камёб ва қимматбаҳо нарсаки, уни кўпинча қўл билан ушлаб кўриш, майдалаш, эритиш натижасида турли текширишлар ўтказиш амримаҳол. Кези келганда шуни таъкидлаб ўтиш жоизки, олмос — бу ер ички тузилиши ва у ердаги жараёнларнинг бирдан-бир даракчиси ҳамдир. Аниқлашларга кўра олмос 40—60 минг ҳаво босимида ҳосил бўлар экан. Демак у шундай босимга эга бўлган 100—200 километр чуқурликдан чиққан «меҳмондир».

Китобларда ёзилишича, эрамиздан 3000 йил аввал ер юзидаги биринчи олмослар Ҳиндистон диёрида кашф этилган. Энг қадимий археологик ёдгорлик Британия музейида сақланаётган, юнонлар томонидан эрамиздан 480 йил муқаддам ясалган ҳайкалча ҳисобланиб, унинг кўзига ҳам сайқалланмаган олмос қўйилган. Шу боисдан бўлса керак узоқ даврлар давомида Ҳиндистон жаҳонда олмос берадиган бирдан-бир мамлакат бўлиб келган.

Ҳиндистонда топилган ва жаҳонга машҳур олмос гавҳарлар ҳақида кўпгина нохуш, ҳақиқатга яқин ривоятлар ҳам мавжуд. Булар ичида «Кўҳи-нур» («Тоғ нури») гавҳари ҳақидаги ҳикоят кўпчиликка маълумдир. Унинг хожаси бўла олган 18 та ҳинд подшолигининг айримлари сотқинлар томонидан ўлдирилган, бошқалари урушларда енгилган, ватандан ҳайдалиб, дарбадарликда ўлиб кетганлар. Бу олмос — тоғ нури Ҳиндистоннинг ҳозирги Андхра — Прадеш штатида топилган бўлиб, у ўша даврлардаги олмослар ичида нисбатан катталиги ва жозибадор ранглар ўйини билан фарқ қилар эди. Унинг биринчи хожаси — князь (ҳоким) Ража бўлиб, у «Кўҳи-нур»ни Бобурийлар авлоди — Ҳумоюнга XVI асрда совға қилган. Кейинги даврларда «Кўҳи-нур» гавҳари Афғонистонга олиб кетилган. Сўнгра яна Ҳиндистонга — Панжобга қайтарилган. Бу сўнгги вилоятни 1949 йил Буюк Британия забт этганда, унинг шаҳзодаси Далин Сингх олмосни Британия генерал-губернаторига тақдим этган. Губернатор эса ўзининг қироличаси Викторияга совға қилган. «Кўҳи-нур» гавҳар бриллианти ҳозирги кунда ҳам Англия қироличасининг тожига қадаб қўйилган. Бунга қарамай Покистон ва Ҳиндистон ҳукуматлари ўзларининг қадимий мулки — «Кўҳи-нур»ни қайтиб бериш тўғрисида талаб қўймоқдалар. Аммо Англия ҳукумати «Кўҳи-нур»ни қайтармоқчи эмас.

Навбатдаги олмос кашфиётлари Индонезияда, Борнео (Калимантан) ороллари ва Бразилияда содир бўлган. Кейинги мамлакатда топилган «Жануб юлдузи» гавҳарини асир қулларга таом келтирган чўри-асира идиш-товоқларни бўшашини кутиб, бир чеккадаги тошларни бекорчиликдан саралай бошлайди ва машҳур «Жануб юлдузи» олмосини топиб олиб ўз хожасига беради. Унинг қимматини англаган хожа лоақал асирани чўриликдан озод ҳам қилмаган.

Сўнгги йиллар давомида Австралия ва Жанубий Африка қитъаларида кетма-кет олмос конлари топилди. Африка олмосларининг очилиши ҳақида ҳам кўпгина ривоятлар мавжуд. 1867 йили савдогар ва овчи Жон Оърелли Вааль дарёси қирғоқларида жойлашган голландиялик фермер Вон-Никеркадан унинг уйида тунаш учун рухсат сўрайди. Шу пайт унинг нигоҳи болалар отишиб ўйнаётган тошга тушади. «Бу олмоску», дейди Оърелли. Бунга Никерка хахолаб кулиб юборади ва «Майли, у тошни олақолинг, у олмос эмас. Бундай шағал тошлар бу ерда жуда кўп», дейди. Оърелли тошни олади ва у олмос бўлиб чиқса бу фойдани ярмини Никеркага берилишини ваъда қилади. Текширишдан сўнг у тош олмос бўлиб чиқади ва 3000 долларга сотилади. Сўнг виждони пок Оърелли бу фойданинг ярмини фермер Никеркага олиб келиб беради. Тош довруғи оламга ёйилади ва тез орада Вааль дарёси воҳасига 1869 йилдан бошлаб турли кишилар оқиб кела бошлайдилар. Фермер Никеркага тегишли ерлар талон-тарож қилинади ва қисман сотиб олинади. Шу пайтда фермер ўзининг еридан бироз нарида яшаган бир жодугар кампирдан 83 каратли бир олмос учун 500 дан ортиқ қўй, отлар, борингки, қолган бор нарсасини бериб, сотиб олади. Сўнгра бу бриллиант гавҳар машҳур бўлиб, «Жанубий Африка юлдузи» деган ном олади.

Россияда инқилобга қадар олмос қазиб олинган конлар борлиги ҳақида маълумотлар йўқ. Кейинги 10—15 йиллар давомида собиқ СССРда олмослар асосан икки районда — Урал (сочма қумлар орасида) ҳамда Ёқутистонда (сочма қумлар ва илдиз конлар) дан қазиб олинмоқда. 1829 йил 5 июль куни Россияда биринчи бўлиб 14 ёшли Павел Попов Уралдаги Биссерск заводи атрофидан олмос кристаллини топиб олади. Бироз фурсат ўтгач бу иккита олмосни Фрейбург минералсги Г. Шмидтга кўрсатадилар ва у тошларнинг олмос эканлигини аниқлайди.

Сўнгра у ерлардан яна 26 та олмос кашф этилади. Бу топилмалар Петербургда катта шов-шувларга сабаб бўлади ва Уралга фақат олмос қидириш учун махсус экспедициялар жўнатилади. Лекин улар ҳам саноат аҳамиятига эга бўлган олмос конларини топа олмайдилар. 1838 йилга келиб Гороблагодет ҳудудидаги Кушай олтин кони ва жанубий Уралдаги Успенск олтин конларида ҳам олмос топилади. Умуман олганда 1928 йилгача Уралда 220 та олмос тоши топилган.

Ҳозирги Ёқутистоннинг олмосли районида 1898 йиллардаёқ айрим олмос доналари топилгани тарихда маълум бўлган. 1937 йилга келиб геолог А. Буров яна бир марта олмос топиб олади ва келгусидаги геологик олмос қидириш ишларига бошчилик қилади. Бу қидиришлар кутилган натижалар бермайди. Шунга қарамай 1930 йилларда Сибирь тадқиқотчиларидан Г. Моор ва олмос учрайдиган тоғ-жинслари траппларнинг машҳур мутахассиси, кейинчалик академик В. Соболевларнинг башоратига кўра Ёқутистон тоғ жинслари Африка ва айниқса Ҳиндистонникига ўхшаш бўлганлиги учун олмосни Сибирда қидиришни давом эттириш шарт дейилган эди. Лекин иккинчи жаҳон уруши бўсағасида собиқ Советлар ҳукуматининг олмос қидиришга на вақти, ва на ортиқча сармояси бор эди. Шу сабабли узлуксиз ва тизимли олмос қидиришлар Улуғ Ватан урушидан кейингина бошлаб юборилади. Геологларга бу соҳада тажриба ва қидириш усуллари етишмас эди. Олмосларни қаердан ва қандай қилиб қидириш муаммолари уларга кўндаланг бўлиб, 100 тонна қум ичида фақатгина 2—3 грамм олмос чиқар эди. Шу даврларда совет геологлари олтин, платина ва қалайи сочма қум конларини ва уларнинг учраш қонуниятларини яхши билсалар ҳам, олмосли қумлар хусусиятини ва уларнинг олтинли қумлар билан бўлган алоқасини билмас эдилар. Қандай қилиб қумларни ювиш ва қайси даражага етганда тўхтатиш кераклиги ҳали ечилмаган муаммо эди. Изланишлар давом этди ва натижада олмоснинг қум орасида борлигини билишда рентген усули қўл келди. 1958 йилларга келиб ёш геолог Григорий Франштейн, Вилюй дарёси қирғоғида Сокомено (чалғисимон жойлашган) қумида биринчи бўлиб, олмосли сочма қум кони борлигини топишга муяссар бўлади. Бу ўз навбатида илмий башоратни ва олиб борилган қидириш ишларининг тўғрилигини исботловчи катта ғалаба эди.

1954 йил 21 августда янги усул ва илмий ғоялар асосида жасоратли геолог Л. Попугаева Ёқутистонга экспедиция тузиб жўнайди. У ва унинг қум ювадиган мутахассиси Ф. Беликов биринчи бўлиб Сибирда олмоснинг илдиз конини топадилар, унга «Зарница» деб ном берадилар. Шу билан ўқиш ва ўрганиш даври тугайди. Эндиликда кенг ва тизимли олмос қидириш ишларига катта яшил чироқ ёнган эди. 1955 йил 13 июндаёқ геолог Ю. Хабардин олмос илдиз кони — «Мир» трубкасини топади. Ҳозирда эса ана шу кон атрофида олмос қазувчилар шаҳарчаси ҳам барпо этилган.

Қизиғи шундаки, ер юзида олмоснинг яна бир ўзгача шароитда ҳосил бўлиши кейинги вақтларда маълум бўлди. Биз юқорида қайд этганимизга кўра олмос юқори босим ва ҳарорат минерали. Шу сабабли баъзи ҳолларда коинотнинг улкан метеоритларининг ер сатҳига кескин урилиши натижасида ҳам олмос ҳосил бўлиши учун юқори даражадаги босим ва ҳарорат пайдо бўлиши муқаррар. Умуман олганда баъзи катта метеоритлар таркибида ҳам олмос борлиги аниқланган.

Олмос камёб ва қимматбаҳо тош бўлишидан ташқари керакли саноат хом ашёси ҳамдир. Олмос дунёда энг қаттиқ модда. Қаттиқликда иккинчи ўринда турадиган Корундан 150 баробар қаттиқдир, пўлат қаттиқлигига эга бўлган кварцдан 1000 баробар мустаҳкам. Шу сабабдан олмос саноатда турли соҳаларда қўлланилади. Унинг пластинкаларидан ясалган нозик ва кичик тешикчалар жуда ҳам ингичка симлар ясашда катта хизмат қилади. Заргарлар қўлида бриллиант қўйилган зебу зийнатлар қанчалик зебо бўлмасин, геологлар учун тошлар билимдони В. Петров таъбири билан айтганда олмос ўзининг меҳнатсеварлиги ва ер ичкарисини ўрганишда бир далил сифатида хизмат қилиши билангина чиройли ва қимматбаҳодир.

Мирмажид ЗОКИРОВ,
геология ва минералогия фанлари доктори.

«АБДУЛЛА АКАНГИЗ БЎЛГАНИДА...»

МЕН аёлларни ниҳоятда иззат қиламан. Бу билан ўзимни айру кўрсатмоқчи эмасман. Чунки, аёл зоти иззатга, муҳаббатга сазовор, лойиқ қилиб яралган. Лекин бу гал ҳикоя қилмоқчи бўлганим Кибриё Қаҳҳорова ҳақида алоҳида сўзламоқ жоиздир.

Қачонки ҳол-аҳвол сўрамоқчи бўлсам, Кибриё опа дарҳол мендан «олдинга» ўтиб оладилар:

— Эсонмисиз? Ишларингиз яхшими? Бир йўқлай ҳам демайсиз? Энди шу Абдулла акангиз айтмоқчи...

Абдулла ака билан чорак аср бирга яшашлик, унинг юрган йўлида, ижодда кўз ва қош устида парвона бўлишлик, буюк адибдан кейин унинг мунаввар чироғини ёқиб ўтиришлик — бу унча-мунча аёлнинг қўлидан келмайдиган иш.

Кибриё опа билан ҳам хизмат юзасидан бориб-келиб юриб иноқлашиб кетдик. Шарқ, хусусан, форс адабиётининг зукко билимдони бўлган опа Ҳилолий, Саъдий, Ҳофиз ғазалларидан шоҳбайтлар танлаб, унинг ўзбекча мазмунини тайёрлаб берардилар. Айниқса, ғазалларни ниҳоятда ширали тил билан ўқир эдилар.

— Қачонки Абдулла акангиз чарчасалар, ғазал эшитиб, дам олардилар, — ҳикоя қилади Кибриё опа, — ғазал тинглашни Абдулла акангиздан ўрганиш керак эди-да.

— Ўқишни сиздан, — луқма ташлайман.

— Ҳай, ана, сиз айтгандек бўла қолсин, — дарров рози бўладилар опа.

Кибриё опа, мана неча йилдирки, ўз ҳаётини жисман Абдулла акасиз яшамоқда. Лекин буюк адибимиз руҳан опа билан ёнма-ёнлигини мен ҳар гал борганимда юрагимдан ҳис қилиб қайтаман.

Бир сафар узоқроқ муддат ўтиб қўнғироқ қилувдим, опа гина қилдилар:

— Вақти бемаҳал келиб турмайсиз ҳам, ўғлим. Мен ҳам ғанимат. Абдулла акангиз бўлганида...

Абдулла акам бўлганида...

Абдулла Қаҳҳор бўлганида Мустақиллигимиз байроғи дастасини дастлаб ушлаганларнинг бири бўларди. Ўзининг жанговар қалами билан оташнафас асарлар ёзарди.

Абдулла Қаҳҳор бўлганида давлат тили деб эътироф этилган ўзбек тилининг ҳаётга, амалга тадбиқи шиддатли тус олиши учун жонбозлик қиларди.

Абдулла ака бўлганида ёш ижодкорлар гуруҳ-гуруҳга бўлиниб, милтиллаган шуълаларга нажот излаб кўз тикмасди. Улар Абдулла Қаҳҳор қалбидаги қуёш нурларидан баравар баҳраманд бўлишарди, бошларини силовчи меҳрибон қўл борлигини доим ҳис қилиб туришарди.

Абдулла ака бўлганида унинг уйи бунчалар ҳувилламас, Кибриё опа гинахонлик қилмасди.

Абдулла ака бўлганида уюшмамиз иккита бўлиб қолмасди...

Абдулла ака ҳозир ҳаёт бўлганида, Кибриё опани шунчалар ташвишга солган уй-музей ҳам керак бўлмасди.

Кибриё опа «Абдулла акангиз бўлганида» деб хомуш тортганида шуларни ўйладими экан? Ёки юраги тубида унинг ҳам армони бормиди?

Кибриё опа чорак аср Абдулла Қаҳҳорга туну кун ҳамроҳ бўлган эса, салкам чорак аср унинг хотирасига ҳамроҳ бўлиб яшамоқда. Яна ҳам тўғрироғи Абдулла акадан қолган ширин ташвишлар уни саломат сақлаб турибди.

Кибриё опаникига борайлик, азизлар! Унинг ёнида Абдулла Қаҳҳор соғ-саломат кулиб турганига ўзингиз амин бўласиз!

Кибриё опа устоз адибнинг бугунги тўйида ҳам сўзни шундай бошлади:

— Абдулла акангиз бўлганида...

Буёғини мен айтақолай: Абдулла акам бўлганида у кишининг саксон беш йиллик тўйлари Мустақиллигимизнинг бир йиллиги тантаналарига уланиб кетарди.

Ана шунақа, Кибриё опанинг каломида шунақа катта мазмунлар яширинган бўлади.

Темур УБАЙДУЛЛО.

СУРАТДА: Абдулла Қаҳҳор ва Кибриё Қаҳҳорова Афина шаҳрида.

© (Кибриё Қаҳҳорованинг архивидан олинган бу сурат илк бор эълон қилинмоқда).

МАҲАЛЛАЛАРГА ЭЪТИБОР КУЧАЙМОҚДА

ПОЙТАХТ ҳокимлигида халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши маҳалла ва уй қўмиталари билан ишлаш доимий комиссиясининг навбатдаги мажлисида Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг маданий ёдгорликларни асраш ҳақида ҳамда фан, илмий техника тараққиёти тўғрисидаги қонун лойиҳалари батафсил кўриб чиқилди. Доимий комиссиянинг аъзолари ва маҳалла фаоллари лойиҳа юзасидан ўзларининг таклиф ва мулоҳазаларини билдирдилар.

Мажлисда Ҳамза район маҳаллалар кенгашининг раиси Неъматжон Ҳасанов, Юнусобод район маҳаллалар кенгашининг раиси Кабир Комилов, доимий комиссия аъзоси, Тошкент шаҳар Кенгаши ноиби Неъмат Абдуллаев ва бошқалар иштирок этдилар.

Шукур ТЕМУРОВ,
Тошкент шаҳар Кенгаши маҳалла ва уй қўмиталари билан ишлаш доимий комиссиясининг раиси.

БУ воқеа июль кунларининг бирида содир бўлди. Тошкент шаҳар жиноят-қидирув хизмати ходимлари томонидан ўтказилаётган махсус тадбир пайтида Першин кўчасидаги хонадонларнинг бирида фуқаро М. ва унинг шериклари — Братск шаҳридан келган, Иркутск Ички ишлар бошқармаси томонидан фирибгарлиги учун қидирувда бўлган В. ҳамда Душанбе вилояти фуқароси, ўғрилик қилгани учун Душанбе шаҳар Ички ишлар хизмати томонидан изланаётган Б.лар қўлга олинади. (Ҳозир тергов ишлари кетаётгани учун уларнинг исми-шарифи тўлиқ келтирилмади). Тинтув пайтида юқоридаги «учлик»дан бир килограмм миқдорда яшил рангли гиёҳвандлик моддаси топилиб мусодара этилди. Ва милиция ходимларининг жиноятчиларни милиция бўлимига олиб келишларидан бошқа чоралари қолмади.

Уйдан чиқаётган пайтда жиноятчилардан бири вазиятни яшин тезлигида баҳолаб, бу ишнинг қандай натижа билан тугашини сезди ва тўсатдан қоча бошлади. Унинг изидан жиноят-қидирув бўлимининг махсус вакили, милиция лейтенанти Алишер Қодиров тушди. Қочоқ қўшни ҳовлига ўтиб беркиниш учун жой излаётганда тўсатдан унинг кўзи стол устида турган пичоққа тушди. Пичоқни қўлига олиб уни қувиб етган Алишер нотаниш аёлнинг қичқириғини эшитиб ногаҳон ўгирилганида унинг орқасига тўрт марта урди ва қўлидан қуролини уриб тушириб офицерга қарата икки марта ўқ узди. Даҳшатли, ғайриинсоний куч милиционернинг кўкрагига урилди. Зудлик билан етиб келган унинг дўстлари қулаётган лейтенантни ушлаб қолишга зўрға улгурдилар. Ушбу фожиавий ҳодисада энг ачинарли жойи шундаки, воқеа кўпчиликнинг кўз ўнгида юз берган бўлса-да ҳеч ким ёрдам кўрсатишга уринмади ҳам.

** Қаҳрамонликка шай инсонлар*

БОҚИЙЛИКНИ ХАЛҚ БЕРАДИ

Барча жиноятчилар ёрдамга етиб келган милиция ходимлари томонидан ушланди. Яқин кунларда улар одил суд олдида жавоб берадилар ва жиноятларига яраша жазо оладилар.

...Жиноят рўй берган кун Тошкент шаҳар қурилиш бош бошқармаси тиббиёт қисми жарроҳлик бўлимининг чироқлари ярим тунгача ўчмади. Оқ халатли нажоткорлар лейтенант Қодировнинг жасур ва раҳмдил юраги тўхтаб қолмаслиги учун қўлларидан келган барча чора-тадбирларни қўлладилар. Тўрт жойидан пичоқ, иккита ўқ жароҳати олганлиги ва анчагина қон йўқотганлигига қарамай барча азобларга дош берган мард инсоннинг юраги уришдан тўхтамади.

Энди жасур ўзбек ўғлони Алишер Қодиров ҳақида икки оғиз сўз. Алишер милиция соҳасида 9 йилдан бери хизмат қилади. Шу нарса аниқки, илгари ҳам унинг ҳаёти бир неча марта хавф остида қолган, бироқ маълумки мардлик ва жасорат энг қийин вазиятларда ҳам кишининг жонига оро киради.

Хавфли жиноятчини ушлашдаги дадиллиги, иккиланмасдан ҳаракат қилганлиги ҳамда жасорат намуналарини кўрсатгани учун Тошкент шаҳар Ҳокими ижроия маҳкамаси Ички ишлар бошқармаси жиноят-қидирув хизматининг махсус вакили милиция лейтенанти Алишер Қодировни ИИБ раҳбарияти давлат мукофотига тавсия этди.

ҲИКОЯ қилмоқчи бўлган иккинчи ҳодиса ҳам биринчисига ўхшаб кетади. Зеро, унда ҳам Тошкент милициясининг одатдагидай иш кунларининг бири қаламга олинади.

Иссиқ ва сокин август кунларидан бири эди. Миробод район ички ишлар бошқармасининг жиноят-қидирув бўлими бошлиғи вазифасини бажарувчи милиция майори И. Труфановни хонадонларда юз бераётган ўғриликлар беҳад ташвишга солгарди. Қандай қилиб бўлса-да бу ҳолга барҳам бериш лозим эди. И. Труфанов обдон мушоҳада қилгач, энг тажрибали ходимлардан хонадонлардаги ўғриликларни фош этиш учун қидирув ишларини олиб борадиган махсус гуруҳ тузишга қарор қилди. Ушбу гуруҳдан район ИИБ жиноят-қидирув бўлимининг маҳсус вакиллари милиция лейтенантлари И. Одилов, М. Гюржон ва И. Мавлоновлар ўрин олди.

Қилинадиган ишларнинг режасини тузиб олгач, тезкор гуруҳ вакиллари куни кеча хонадон ўғрилиги юз берган Народная кўчасига қараб йўл олишди. Жабрланган хонадон соҳиблари билан суҳбатлашгач қидирув ишларига киришишди. Тезиков бозори атрофида ногаҳон уларнинг кўзлари 25-28 ёшлардаги икки йигит ва бир қизга тушди. Шубҳали кўринган бу шахсларнинг қўлида қандайдир моллар билан лиқ тўлдирилган учта хўжалик сумкаси бор эди. «Ҳар нима бўлганда ҳам уларни текшириб кўриш керак», деган қарорга келган милиция ходимлари улардан ҳужжатларини кўрсатишларини сўрашди.

— Ҳеч қандай ҳужжатларимиз йўқ. Нима, ҳар доим ҳужжат кўтариб юришимиз шартми? — жавоб берди улар.

— Ундай бўлса биз билан участка пунктига боришингизга тўғри келади.

Шундай қилиб олтовлон пункт томон йўл олишди. Манзилга яқин қолганида қиз асабий ҳолда, қочиб кетмоқчи бўлди. Бироқ у милиция лейтенанти И. Одилов томонидан тўхтатилди. Бир оздан сўнг у яна жуфтакни ростлади. Йигитларнинг бири қиз ортидан йўл олди. Лейтенант Мавлонов уларнинг кетидан қувиб «тўхтанглар» деб қичқирди. Худди шу пайт қочаётган йигит тўсатдан орқасига қайрилди ва лейтенантга қараб икки-уч қадам ташлаб белидан револьвер олиб, милиционер томон ўқ узди. Мавлонов чаққонлик билан ўзини ўнгга урса-да ўқ унинг қорнини яралади. Милиционер йиқилгач, жиноятчиларнинг учови дарҳол кўздан ғойиб бўлди.

Орадан бир неча дақиқа ўтгач милициянинг навбатчилик қисмида тревога кўтарилиб бутун тезкор гуруҳ жиноятчиларни қидиришга отланди. Улар шу атрофдаги ҳар бир кўча, ҳовли, саройу хилват гўшаларни диққат билан текширдилар. Тез орада жиноятчилар қўлга олинди.

...Ҳаётда жасорат, қаҳрамонликка шайлик деган тушунча бор. Бу демакки, инсон бутун ҳаёти давомида синовга тайёр, ҳал қилувчи дақиқаларда ўзини қандай тутиши унинг учун муқаддас ҳисобланувчи маънавий қадриятларга боғлиқ. Бундай синовга тартиб посбонлари тушиб қолганларида эса улар қаҳрамонга айланадилар. «Халқингга чин юракдан хизмат эт — шунда боқийликни ҳам ўз халқинг беради», — деган эди буюк мутафаккир Алишер Навоий. Бу сўзларнинг замирида олам-олам маъно бор. Зеро, халқимиз бизнинг ҳаётимиз ва тинчлигимизни ҳимоя қилишдек савобли иш учун жонини ҳам аямасдан ўз бурчларини охиригача бажарган ўғлонларнинг номини ҳеч қачон унутмайди.

Радик СОЛИЕВ,
милиция лейтенанти.
Дилшод ИСРОИЛОВ,
«Тошкент оқшоми» мухбири.

МАСЪУЛИЯТЛИ КАСБДА

ПОЙТАХТДАГИ Яккасарой райони ИИБ ходимларидан, таъбир жоиз бўлса, бошқа ҳамкасбларига нисбатан кўпроқ масъулият талаб қилинади. Чунки Тошкентимизнинг асосий дарвозаларидан иккитаси аэропорт ва битта темир йўл вокзали айнан шу ҳудудда жойлашган бўлиб, меҳмонлар орасида дайдилар, қидирувдаги жиноятчилар, жиноят содир этишга мойил кимсалар истаганча топилади. Бу эса район ИИБ ходимларидан қўшимча куч ва масъулият талаб қилиши аниқ. Шунга қарамай район ИИБ ва унинг тергов бўлинмаси ходимлари содир этилган жиноятларни очиш бўйича шаҳарда юқори ўринларни эгаллаб турибди. Албатта, бундай натижаларга эришишда тергов бўлинмаси бошлиғи ўринбосари, милиция капитани Фахриддин Зиёмовнинг хизматлари алоҳида. 1984 йили Тошкент Олий милиция мактабини имтиёзли диплом билан битириб, Яккасарой райони ИИБ тергов бўлинмасига ишга келган эди. Ўз ғайрати ва интилувчанлиги билан қисқа муддат ичида терговчиликдан бўлинма бошлиғининг ўринбосари лавозимига кўтарилди. Етти йилдирки, ўз вазифасини сидқидилдан адо этиб келмоқда.

Даврон АҲМАД.

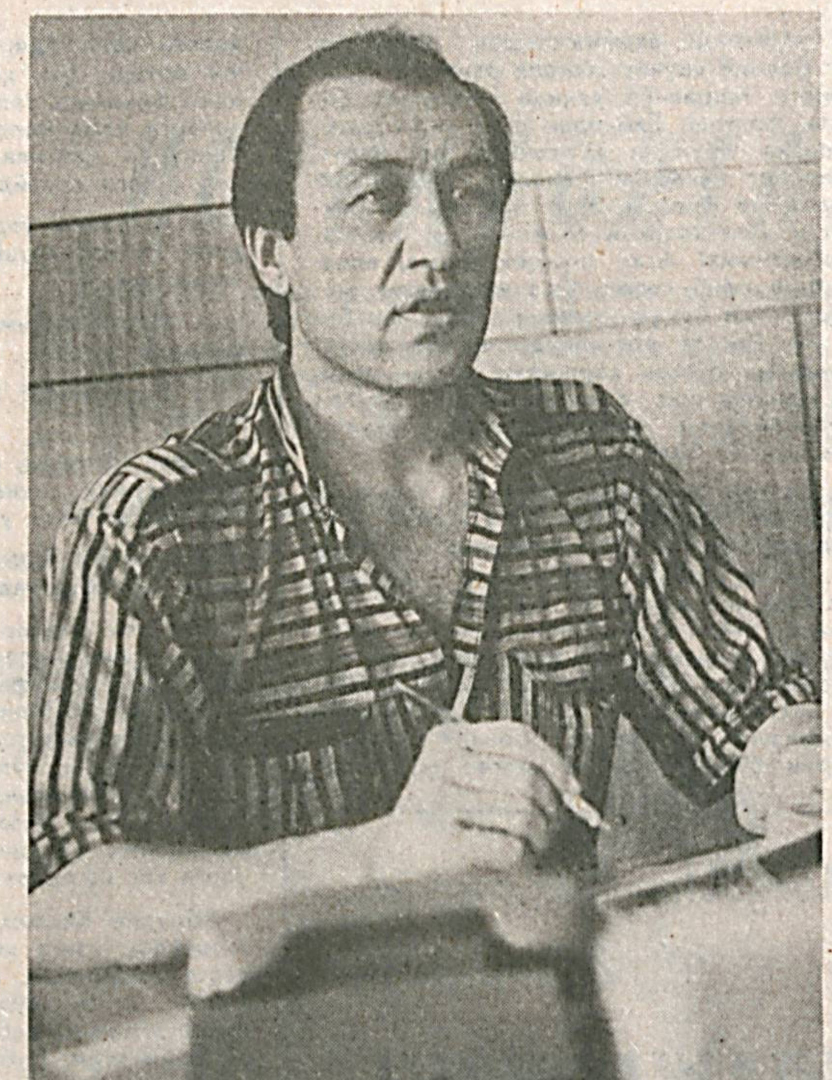

СУРАТДА: милиция капитани Фахриддин ЗИЁМОВ.
Муаллиф сурати.

ЭЛ ОСОЙИШТАЛИГИНИ ЎЙЛАБ

ЭРТА тонг. Кўкни тўлдириб турган юлдузлар ҳали ётоғига қайтганича йўқ. Кун бўйи қайнаган гавжум шаҳарда сув қуйгандек тинчлик, сокинлик ҳукм сурмоқда.

Соат миллари тўртга яқинлаша бошлаганида билагидан куч, юзидан нур ёғилиб турган қувноқ кайфиятли, ўрта бўйли, тўладан келган бир киши хизмат машинасидан тушиб шаҳар ички ишлар бошқармаси томон кела бошлади. Постда турган милиция ходими қаддини ғоз тутиб, честь бера бошлаган эди ҳамки, у:

— Қалай, навбатчилик яхши ўтаяптими, — деб кулиб саломлашиш учун қўлини узатди.

Кираверишдаги осма соатга кўз ташлаб олгач: иш бошланишига ҳали бир соат бор, унгача бугун қандай ишларни амалга оширишим кераклиги тўғрисида яна бир бор ўйлаб олишим керак, — деб зиналардан енгил қадамлар билан юқорига кўтарила бошлади...

Хўш, лифтда фақат ногирон ва қариялар юриши керак деб ҳисоблайдиган, чарчаш нелигини билмайдиган бу одамнинг ўзи ким? Нечун уйда фарзандлари, оиласи оғушида ором олиб ётиш ўрнига безовта? — деган саволлар зийрак газетхоннинг хаёлидан ўтиши шубҳасиздир. Шунинг учун келинг, ишни уни таништиришдан бошлайлик. Сочига битта-иккита оқ оралай бошлаган бу киши Тошкент шаҳар жамоат тартибини сақлаш бошқармаси бошлиғининг муовини, милиция майори Сотим Эшчоновдир. У бундан йигирма йиллар олдин ҳуқуқшунос бўламан деб кўҳна Хоразмдан Шош сари отланганида бу ерларда яшаб қолишни хаёлига ҳам келтирмаган эди. Лекин насиба экан, қолди... Шу ўтган давр ичида неларни бошидан ўтказмади дейсиз? Бироқ тиришқоқлиги, ишбилармонлиги туфайли эл-юрт назарига тушди. Оддий милиционерликдан бошқарма бошлиғининг муовини, сержантликдан майор даражагача бўлган поғоналарни босиб ўтди. Албатта буларнинг бари юқоридагидек уйқусиз тунлару оромсиз кунлар эвазига келди.

...Бугун С. Эшчонов шаҳар кўчаларида тентираб юриб ертўла ва шоҳбекатларда ётиб қоладиган дайди ва жиноятчиларни қўлга олиш учун тадбир ўтказмоқчи. Тун ярмида ишга келишнинг боиси ҳам шунда. Юлдузлар сийраклашиб тонг оқариб келмоқда. Соат миллари белгиланган муддат—5 га яқинлаша бошлаган сайин шаҳар Ички ишлар бошқармасининг ҳовлиси милиция ходимлари билан гавжумлаша бошлади. Соат роса бешга занг урганида С. Эшчонов ходимларни бир жойга тўплаб бугун қилинадиган ишлар ҳақида қисқача гапириб берди.

Умуман, шу сентябрь ойининг ўзида С. Эшчонов бошчилигида тўртта тунги тадбир ўтказилди. Тадбирларнинг натижаси эса ёмон эмас. Кўча-кўйларда тентираб юрган 257 та киши қўлга олиниб, текшириб кўрилди. Уларнинг 208 таси қабул қилувчи ва тақсимловчи муассасага юборилди. Бу шахсларни чуқурроқ текшириш ҳали ҳам давом этяпти. Бироқ қисқа текшириш натижаларидан маълум бўлишича, дайдилик қилиб юрганларнинг 25 таси оғир юқумли хасталикларга чалинган экан. Агар улар назорат остига олинмаганларида жамоат жойларидаги бошқа кишиларни ҳам касаллашлари мумкин эди. Тентираб юрганларнинг олти нафари эса армия сафларида хизмат қилишдан ўзини олиб қочиб юрган шахслар бўлиб чиқди. Домдараксиз йўқолганларни излашга қанча одамларнинг вақтлари ва асаблари сарф бўлади. 257 дайдининг олтитаси худди ўшандай домдараксиз йўқолганлар бўлиб чиқди. Тўрттаси эса ўғриликда гумон қилинганлиги учун қидирилаётган шахслар экан. Яна олти нафар киши фарзандига нафақа тўлашдан бош тортиб қочиб юрган нопок шахслар бўлиб чиқди. Гиёҳвандлик кишини хорзорлик сари етаклаши шубҳасиздир. Уч киши гиёҳвандлик дардига мубтало бўлганлиги учун дайдилик йўлини танлабди. Уларнинг барчасига тегишли чоралар кўрилди.

Булар жамоат тартибини сақлаш посбонларининг ишидан бир шингили, холос. Дарҳақиқат, С. Эшчоновдек тиниб-тинчимас инсонлар бор экан юртимизда мавжуд бўлган жиноятчи, дайди ва турли ғаламис унсурларнинг сони кундан-кунга камайиб бориши шубҳасиздир.

Шовқиддин САМИЕВ.

** Ҳукм ўқилди*

МИННАТЛИ ДАСТЁРЛИК

МАЪЛУМКИ, киши жиноят қилдими, у жамоат учун хавфли шахс ҳисобланади. Ана шунинг учун ҳам қонун йўли билан бу шахсни жамоатдан ажратилган ҳолда бир қанча муддат мобайнида қайта тарбиялашга тўғри келади.

«Қонун инсоний донолигининг юксак ифодаси бўлиб, у одамлар тўплаган тажрибадан жамият фаровонлиги йўлида фойдаланади», деган эди инглиз шоири, танқидчи, лексикографи Жонсон. Ҳақиқатан ҳам омади гап. Бироқ ҳамма ҳам қонунга риоя қилавермаслиги кишини ачинтиради. Қонунни билмасдан туриб уни бузса хўпхўп, бироқ айримлар кўрабила туриб жиноятга қўл уришади. Чунончи, Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлигига қарашли муассасалардан бирида назоратчи вазифасида ишлаган, 22 ёшли Ҳамза Собиров маҳбуслар сақланадиган хонадагилар билан апоқ-чапоқ бўлиб тил топишганига ҳайронсан киши. Ваҳоланки, бу муассаса раҳбарияти Ҳ. Собировга унинг вазифалари нималардан иборату қандай ишлар билан шуғулланишга ҳуқуқи йўқлиги тўғрисида иш бошлаши олдидан тушунтирган, у эса ички тартиб қоидаларига тўлиқ риоя қиламан деб тегишли ҳужжатга имзо чеккан эди.

Ҳа, бизнинг қонунларимиз ҳамиша соф виждонли кишиларга нисбатан ғамхўру адолатлидир. Фақат қонунга итоат қилиб ҳалол ишлаб, пок юрсак бўлгани.

Биз тилга олган Ҳ. Собиров, эса айнан нопоклардан бўлиб чиқди. Воқеа бундай бўлган эди. 1991 йилнинг 14 декабри. Қишнинг айни совуқ кунларидан бирида Ҳамза терговнинг алоҳида сақлаш хонасида хизмат вазифасини ўтаётиб айланиш вақтида тергов ҳибсида бўлган М. Умаровдан муассаса ташқарисидаги қариндош-уруғлари ва танишларига етказиб бериш учун хат олади. Бундай хатни яна бир маҳбус И. Рустамовдан ҳам олиб киссасига яхшилаб яшириб навбатчиликдан бўшагач, «беминнат» дастёр тўғри маҳбус Рустамов яшаган уйга бориб хатни унинг онасига топширади. Иноғомовнинг онаси Ҳамзадан миннатдор бўлиб хизмати учун иккита 25 таликни пора сифатида унинг киссасига солиб, ўғлига етказиши учун сигареталар, транзисторли радиоприёмник бериб, у билан хайр-маъзур қилади. Қарабсизки, дастлабки иш беш. Сўнг у Ж. Обидова кўчасидаги бекатда бир таниши билан учрашади ва у Ҳамзанинг қўлига 15,2 грамм гиёҳвандлик моддаси бўлган оғуни тутқазиб ўзи ишлайдиган ҳибсхонадагиларга етказиб беришни илтимос қилади. Тергов даврида аниқлашнинг имкони бўлмаган номаълум шахсдан олган оғуни айтилган кимсага етказиб беришни ваъда қилган Ҳамза М. Умаровдан олган хатни ҳам ўз эгасига топшириш учун тўғри Тошкент Давлат университетининг 15-ётоқхонаси томон йўл олиб, бу ётоқхонада яшайдиган Б. Сатторовни излаётганида бу ерда хизмат вазифасини бажараётган Қибрай район ички ишлар бўлимининг ходими К. Сапаязов гумонсираб фуқаро кийимидаги Ҳамзани гапга тутади:

— Ука, кечирасиз, сиз қаердан бўласиз?

— Мен милицияда ишлайман.

— Ҳужжатингизни кўрсак бўладими?

— Ёнимда ҳужжатим йўқ.

— Ундай бўлса мен билан шахсингизни аниқлаш учун таянч пунктига боришингизга тўғри келади.

— Акажон, қўйинг, мени уялтирманг, наҳотки менга ишонмасангиз, — Ҳамза шундай дедию ранги қув ўчиб кетди.

Катта тажрибага эга бўлган Сапаязовнинг гумонлари ортди. Ва у Ҳамзани таянч пунктига олиб боргач хизмат вазифасини ўтаётган милиция ходимлари Т. Абдуқодиров ва И. Қоратоевлар гувоҳлигида тинтув ўтказилгач Ҳамзанинг ёнидан полиэтилен халтачага ўралган фильтрсиз сигареталар, транзисторли радиоприёмник, оғу моддаси ва 133 сўм пул ҳамда маҳбуслар бериб юборган хатлар чиқади.

Тартиб посбонининг ўзи билиб-туриб қонунни бузса-я. Начора. Рад этиб бўлмайдиган далиллар билан қўлга олинган Ҳамзани Қибрай район ички ишлар бўлимига олиб боришга тўғри келди.

Шундай қилиб ички қонун-қоидаларга риоя қилмай ўз мансабидан фойдаланиб кишилардан пора олган, ҳамда гиёҳвандлик моддаларни маҳбусларга элтиб беришга бел боғлаган Ҳамза Собиров Қибрай район халқ суди ҳукми билан 3 йилу 6 ой муддатга озодликдан маҳрум қилинди. У қанчалик афсус-надоматлар чекмасин фойдаси йўқ эди. Зеро, сўнгги пушаймон, ўзингга душман дейдилар.

«Бизнинг бутун фазилатимиз фикрлаш қобилиятимиз борлигида. Шундай экан, тўғри фикрлашга интилайлик: тўғри фикр ахлоқ-одобнинг пойдевори», деган эди француз олими, математик ва ёзувчи Паскаль. Бу ибратли сўзлар шу кунлардаги ҳаётимизга ҳам мос келар экан, чунки ҳикматли сўзлар ҳеч қачон эскирмайди, қадрини йўқотмайди.

Мен доимо ёшларга юқоридаги сўзларни эслатгим келади. Унга амал қилганларидагина ёшларимиз ота-оналари, қариндош-уруғларию таниш-билишлари юзини ерга қаратмай кўплаб кўз ёшлари тўкилишининг олдини олишиб жамиятимиз кишиларининг тинч-хотиржам яшашларига улкан ҳисса қўшган бўладилар. Буни ким ҳам хоҳламайди дейсиз. Демак, ҳамма иллат ўзимизда, нотўғри фикрлашимизда экан.

Маҳкам ҲАКИМОВ,
меҳнат фахрийси.

Муҳаррир
Эркин ЭРНАЗАРОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

«РЕМБИТТЕХНИКА» ФИРМАСИДА СИЗ СОАТ ТУЗАТИШ БЎЙИЧА ЮҚОРИ МАЛАКАЛИ УСТА ИХТИСОСИНИ ЭГАЛЛАШИНГИЗ МУМКИН

Фирма қуйидаги ихтисосликлар бўйича мутахассисларни тайёрлайди:
- йирик габаритли соатларни таъмирловчи уста;
- электрон соатларни таъмирловчи уста;
- кварц соатларни таъмирловчи уста;
- механик қўл соатларини таъмирловчи уста;

Назарий ва амалий машғулотларни юқори малакали мутахассислар олиб боришади.

Ўқиш тугаганидан сўнг битирувчиларга билимига кўра разряд берилади ҳамда уларни «Рембиттехника» фирмаси томонидан иш билан таъминлаш кафолатланади.

Ўқиш муддати — 6 ой.
Таълим учун 6 минг сўм тўланади.

Маълумотларни 55-27-16 телефони орқали олишингиз мумкин.

УЙИНГИЗ ВА ХИЗМАТ ХОНАНГИЗДАГИ ТЕХНИК АНЖОМЛАР БЕНУҚСОН ИШЛАШИНИ ИСТАЙСИЗМИ!

Бунда «Рембиттехника» фирмаси Сизнинг энг яқин ёрдамчингиз бўла олади.

«Рембиттехника» фирмаси 1993 йилда қуйидаги анжомларга техник хизмат кўрсатиш учун корхона ва ташкилотлар билан шартномалар тузади.

- холодильниклар;
- кир ювиш машиналари;
- чанг ютгичлар;
- тикув машиналари;
- калькуляторлар;
- ёзув машинкалари;
- мусиқа асбоблари;
- кондиционерлар.

Фирма хизматнинг тез ва аъло сифатли даражада амалга оширилишига кафолат беради.
Маълумотлар учун телефон: 55-27-14.

Фирмамиз манзилгоҳи: Тошкент шаҳри, П. Полторацкий кўчаси, 89-уй. «Рембиттехника» фирмаси. 2, 57, 80-автобусларнинг «ГАИ» бекати.

ТАШКИЛОТ

АВТОСЕРВИС УЧУН ҚУЙИДАГИ УСКУНАЛАРНИ

СОТУВГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

- «Элдис-1010, 1200» мувозанатлаш дастгоҳларини;
- автомобиллар учун кўтаргичлар;
- ғилдиракларнинг жойлашувини ростловчи стенд;
- шиналарни ўрнатиш ва бўшатиб олиш;
- электр вулканизатор ва бошқа мосламалар.

МАНЗИЛИМИЗ: 700099. Тошкент шаҳри, Амир Темур кўчаси, 118-уй, 607-хона.

ТЕЛЕФОНЛАР: (3712) 34-25-81, 34-66-44.

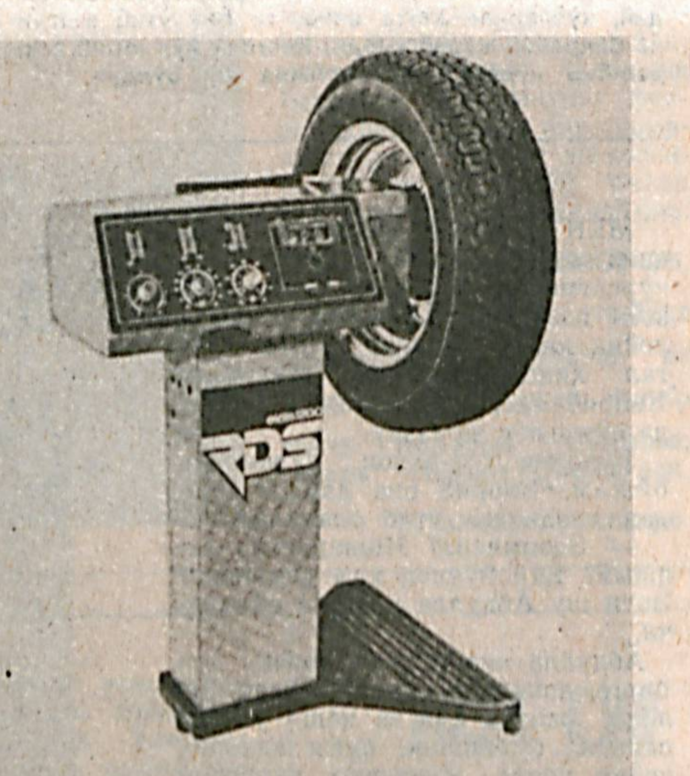

Станок балансировочный „eldis-1200“

ДИҚҚАТ!

Пенсионерлар ва талабаларни штатдан ташқари иккиламчи хом ашё тайёрловчилар сифатида ишлашга таклиф этамиз.

МАКУЛАТУРА ТОПШИРУВЧИ ШАХСЛАР ДИҚҚАТИГА!

1 октябрдан бошлаб барча қабул пунктларида В. Пикулнинг обуна нашрлари (III том, 2-китоб «Фаворит») абонементларсиз сотилади.

Китоб бир йўла 20 кг. макулатура топширилгандан кейин берилади.

В. Пикуль китобларига абонементи бўлган барча шахслар китобларни 1 октябргача сотиб олишлари шарт.

1 октябрдан кейин обуна нашрига тўланган бай пули қайтариб берилмайди ва даъволар қабул қилинмайди.

Маълумотлар олиш учун телефон: 48-04-93.

Манзилимиз: Меъморлар кўчаси, 69-уй (27-трамвай; 2, 7, 10, 21-троллейбусларнинг «Ишчилар шаҳарчаси» бекати).

Тошкент шаҳар ишлаб чиқариш-тайёрлов корхонаси.

Тошкент оқшоми

МУАССИСЛАР: Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона — 32-53-76, хатлар — 33-29-70, 32-53-79; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича 32-81-42, 32-55-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси.

Нашр кўрсаткичи 64690 • Босмага бериш вақти 11.30 • Босмага берилди 11.30. • Буюртма Г—345 • 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10